

VALINTAOPAS

2018 - 2019

Kuhmon yhteislukio

MIKSI LUKIOON?

- LUKIO AVAA OVET MIELENKIINTOISEEN TULEVAISUUTEEN
- LUKIOSSA SAAT TIETOJA JA TAITOJA MONELTA ERI ALALTA JA OPIT OPISKELEMAAN VAIHTELEVILLA MENETELMILLÄ
- LUKION PÄÄTTÖTODISTUS JA YLIOPILASTUTKINTOTODISTUS ANTAVAT SINULLE MAHDOLLISUUDEN PYRKIÄ OPISKELEMAAN LÄHES MIHIN TAHANSA OPPILAITOKSEEN NIIN SUOMESSA KUIN ULKOMAILLAKIN

MIKSI KUHMON YHTEISLUKIOON?

KUHMON YHTEISLUKIO on musiikki- ja luontokaupungin lukio,

jossa Sinulle tarjotaan

- hyvä yleissivistys
- mahdollisuus erikoistua musiikkiin
- luja luottamus menestymiseen jatko-opinnoissa ja elämässä

Kuhmon lukiossa on laaja kieliohjelma: pitkän englannin ja keskipitkän ruotsin lisäksi voit opiskella lyhyttä ranskaa, saksaa ja venäjää.

Kuhmon lukiossa voit erikoistua musiikkiin ja saada siitä lisäsykettä opiskeluun. Musiikkilinja tarjoaa todellisen vaihtoehdon: valinnanmahdollisuuksia kamarimusisoinnista musiikkiteknologiaan ja noin 15 erilaista kurssia.

Koulun oman kurssitarjonnan lisäksi voit valita opintoja muista oppilaitoksista, esim. musiikkiopistosta ja kansalaisopistosta.

Kuhmon yhteislukiossa ajatus ylioppilaaksi pääsemisestä ei jää haaveeksi: koulu panostaa opiskelijoiden ohjaamiseen ja tukemiseen sekä järjestää tarvittaessa hyvinkin yksilölliset palvelut, joilla turvataan jokaisen opiskelijan menestymisen mahdollisuudet.

OPINTO-OHJELMA

Opiskelijan opinto-ohjelma muodostuu pakollisista ja valinnaisista oppiaineista, joissa opetus etenee noin 22 tunnin (á 75 min) mittaisina kursseina. Lukion päättötodistuksen saamiseen vaaditaan 75 kurssia. Osa kursseista on pakollisia, osa syventäviä ja loput soveltavia.

Lukion opinto-ohjelma suoritetaan normaalisti kolmessa lukuvuodessa, mutta opiskelija voi halutessaan nopeuttaa valmistumisensa tahtia tai käyttää opintoihinsa kolme ja puoli tai neljä vuotta.

Lukiossa opiskeleminen edellyttää aktiivista osallistumista opiskeluun eli oppitunneille ja muuhun opintoihin liittyvään työskentelyyn. Opintoja voi suorittaa myös itsenäisesti eli tenttimällä.

Opintovuosi jakautuu viiteen jaksoon ja kunkin jakson päätteeksi pidetään koeviikko. Ylioppilaskirjoitukset järjestetään kaksi kertaa vuodessa, syksyllä ja keväällä. Tutkinon voi suorittaa kolmella perättäisellä koekerralla: jos tutkinon suorittamisen aloittaa esimerkiksi toisen lukiovuoden keväällä, tutkinon tulee valmistua kolmannen vuoden keväällä. On mahdollista myös suorittaa koko tutkinto yhdellä tutkintokerralla tai jakaa kirjoitettavat aineet kahdelle tutkintokerralle.

Opintojen suunnittelu on vaativa tehtävä: on valittava aineita ja niiden kursseja sekä tehtävä alustava aikataulu koko lukio-opintoja varten. Lukiota aloitettaessa keskitytään kuitenkin tarkimmin ensimmäisen vuoden ohjelman kokoamiseen ja muita vuosia koskevia suunnitelmia voi tarvittaessa muuttaa. Jos sinulla on tavoitteellinen ja aikaa vievä harrastus tai jokin muu yksilöllinen syy, on sen vaatima aika hyvä ottaa huomioon aikataulusta päätettäessä.

YLIOPPILAAKSI?

Lukiossa menestyminen on haaste nuorelle. Monipuolinen kurssitarjonta antaa mahdollisuuksia asettaa vaativiakin yksilöllisiä tavoitteita.

Keskiarvoraja ei ole korkea, koska koulu haluaa antaa mahdollisuuden opiskella ylioppilaaksi niillekin, jotka eivät vielä peruskoulussa päästäneet parhaita puoliaan esiin. Lukiossa menestyy kyllä, jos heti alusta alkaen opiskelee vastuuntuntoisesti.

Koulu auttaa jokaista opiskelijaa pääsemään tavoitteisiin pitämällä hyvää huolta kaikista. Ryhmäohjaaja on henkilökohtainen luottamusopettaja, joka seuraa opintomenestystä ja muuta koulunkäyntiä. Poissaoloja lukiossa seurataan tarkasti ja huoltajat voivat tarkastella ja selittää Wilman kautta nuorensa poissaoloja. Mikäli opintomenestys alkaa heikentyä, asiaan tartutaan heti: selvitetään syitä ja autetaan opiskelijaa eteenpäin. Opinto-ohjaaja auttaa kaikissa opintojen suunnitteluun ja jatko-opintoihin liittyvissä asioissa. Myös muun kouluhenkilökunnan, erityisesti kuraattorin, miekkarin, psykologin sekä kouluterveydenhoitajan, tehtävänä on ohjata ja tukea aikuistuvaa nuorta.

Myös yhteydenpito kotiin on tärkeää lukio-opinnoissa onnistumisen kannalta. Jaksotodistukset kertovat koulussa menestymisestä ja kurssien kertymisestä ja niihin pyydetään huoltajien allekirjoitus. Vanhempainillat ovat kotiväen ja opettajien yhteisiä tapaamisia, joiden lisäksi ryhmäohjaajat pitävät yhteyttä huoltajiin.

Kuhmon yhteislukiossa ei opiskelijan siis tarvitse ponnistella yksin – ja kolmen vuoden kuluttua pidettävät lakkiaiset ovat siten myös yhteinen suuri juhlapäivä.

MITÄ MAKSAA?

Opetus lukiossa on maksutonta. Opiskelijat saavat päivittäin maksuttoman kouluaterian sekä maksuttomat kouluterveyspalvelut. Oppikirjat ja muut opiskelussa tarvittavat välineet opiskelijat hankkivat ja maksavat itse.

Opetusohjelmaan kuuluvista retkistä opiskelijoilta voidaan periä omavastuuosuutta.

Lukiolaiset ovat oikeutettuja KELAN myöntämään koulumatkatukeen (yli 10 km:n koulumatkat) sekä KELAN opinto- ja asumistukeen.

MITEN LUKIOON PÄÄSEE?

Lukioon haetaan yhteisvalinnassa, jolloin lukuaineiden keskiarvorajana on 6,5. Mikäli musiikkilinjalle on hakijoita enemmän kuin 25, voidaan opiskelijoita karsia musikaalisuuden perusteella (valintakoe). Yhteishakuajan ulkopuolella voi opiskelupaikkoja tiedustella suoraan koululta.

9. LUOKKIEN VALINTAOPAS 2018

TUNTIJAKO

Oppiaine tai oppiaineryhmä	Pakolliset kurssit	Syventävät valtakunnalliset kurssit	Syventävät koulukohtaiset kurssit	Soveltavat koulukoht. kurssit	YHT
Aidinkieli ja kirjallisuus	6	3		1	10
Kielet					
- A-kieli ENA1	6	2	1	1	10
- B-kieli RUB1	5	2	1	2	10
- muut kielet RAB3, SAB3, VEB3		8+8+8		1+1+1	27
Matematiikka					
- yhteinen	1				1
- lyhyt oppimäärä	5	2		1,5	8,5
- pitkä oppimäärä	9	3	1	2	15
Ympäristö- ja luonnontieteet					
- Biologia	2	3		0,5	5,5
- Maantiede	1	3		0,5	4,5
- Fysiikka	1	6		1,5	8,5
- Kemia	1	4		1	6
Humanistis-yht.k.aineet					
Uskonto/ET	2	4	1	0,5	7,5
Filosofia	2	2		0,5	4,5
Psykologia	1	4	1	0,5	6,5
Historia	3	3		1	7
Yhteiskuntaoppi	3	1		0,5	4,5
Taito- ja taideaineet	5				
- Liikunta	2	3	3	3	8
- Musiikki	1-2	2		3	7
- Musiikkilinja	2	4	5	4	15
- Kuvataide	1-2	2		1	5
Terveystieto	1	2		0,5	3,5
Opinto-ohjaus	2			0,5	2,5
Taiteiden väliset kurssit				3 sov.valtak.k.	3
Teemaopinnot		3			
Pakolliset kurssit	45 - 49	47- 51			
Syventävät kurssit väh.		10			
Soveltavat kurssit					
Yhteensä vähintään	75				

Koulu suosittelee opiskelua sivulla 40 olevan aikataulutun/ valintakortin mukaisesti siten, että kolmannen vuoden keväällä kirjoitetaan ylioppilaskirjoitukset loppuun. Opiskelutahtia voi hidastaa vain painavista syistä. Opiskelijalla saattaa olla erilaisina yhdistelminä laaja matematiikka, fysiikka, musiikkilinja ja/tai lyhyitä kieliä. Jos opiskelijalla on aineita, joiden kurseja hän suorittaa vain minimimäärän, osan kurseista voi siirtää toiselle opintovuodelle, vaikka niitä yleensä suositeltaisiin ensimmäiselle vuodelle. Toiselle vuodelle siirrettäviä aineita ovat mm. filosofia, biologia, maantiede, kemia, uskonto, psykologia, kuvataide tai musiikki.

KURSSIT

Kaikkien valtakunnallisten kurssien laajuus on 1 kurssi.

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS (ÄI)

Kurssien suoritusjärjestys: 1. ja 2. kurssi ensin, 6. kurssi viimeisenä pakollisista. Kurseja 1,2 ja 6 ei suositella tentittäviksi.

PAKOLLISET KURSSIT

ÄI1 Tekstit ja vuorovaikutus (S21)

Opiskelijan käsitys monimuotoisista teksteistä ja vuorovaikutuksesta syvenee. Hänen monilukutaitonsa sekä kykynsä toimia vuorovaikutustilanteissa tavoitteellisesti ja tarkoituksenmukaisesti lisääntyvät. Hän harjaantuu tarkkailemaan ja kehittämään omia taitojaan kuuntelijana, puhujana, lukijana ja kirjoittajana erilaisissa ympäristöissä.

ÄI2 Kieli, kulttuuri ja identiteetti (S22)

Opiskelijan käsitys kielen ja muiden ilmaisutapojen merkityksiä rakentavasta luonteesta, kielen vaihtelusta, kulttuurin merkityksestä ja vuorovaikutuksesta monipuolistuu. Opiskelija saa yleiskuvan siitä, mikä merkitys kielellä ja kulttuurilla on yksilön identiteetille ja yhteiskunnalle.

ÄI3 Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa (S23)

Opiskelijan käsitys kaunokirjallisuudesta, kielen taiteellisesta tehtävästä ja sen kulttuurisesta merkityksestä syvenee. Opiskelija harjaantuu tulkitsemaan kaunokirjallisia tekstejä ja nauttimaan kaunokirjallisuudesta sen eri muodoissaan.

ÄI4 Tekstit ja vaikuttaminen (S24)

Opiskelija oppii tarkastelemaan monimuotoisia tekstejä ja niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta erityisesti vaikuttamisen ja osallisuuden näkökulmista. Hän perehtyy vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin sekä syventää niihin liittyviä tietoja ja taitoja.

ÄI5 Teksti ja konteksti (S25)

Opiskelija oppii tarkastelemaan tekstejä ja niiden konteksteja. Opiskelija harjaantuu erittelemään, tulkitsemaan ja tuottamaan erityyppisiä ja -lajisia tekstejä.

ÄI6 Nykykulttuuri ja kertomukset (S26)

Opiskelija oppii tarkastelemaan nykykulttuurin ilmiöitä erityisesti kertomusten ja kertomuksellisuuden näkökulmasta. Opiskelijan käsitys suomalaisesta nykykulttuurista ja sen moninaisuudesta syvenee. Opiskelija syventää tietojaan vuorovaikutusetiikasta.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

ÄI7 Puhe- ja vuorovaikutustaitojen syventäminen

Opiskelija syventää ja monipuolistaa puhe- ja vuorovaikutustaitojaan ja niihin liittyviä tietojaan sekä kehittää kykyään ennakoida, mukauttaa ja arvioida viestintäänsä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Opiskelija oppii arvioimaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä ihmissuhteissa, opiskelussa ja työelämässä.

ÄI8 Kirjoittamistaitojen syventäminen

Opiskelija syventää taitojaan tuottaa erilaisia tekstejä, erityisesti asiatyylisiä laajoja aineistopohjaisia tekstejä. Opiskelija perehtyy ajankohtaisiin kulttuurin, median ja yhteiskunnallisen keskustelun aiheisiin. Kurssi valmentaa ylioppilaskokeiden tekstitaidon kokeeseen.

ÄI9 Lukutaitojen syventäminen

Opiskelija syventää ja monipuolistaa taitojaan eritellä, tulkita, tuottaa ja arvioida erilaisia tekstejä. Hänen kriittinen ja kulttuurinen lukutaitonsa syvenee. Opiskelija harjaantuu tuottamaan tekstien tulkintoja sekä puhuen että kirjoittaen. Kurssi valmentaa ylioppilaskokeiden esseekokeeseen.

KOULUKOHTAINEN SOVELTAVA KURSSI

ÄI10 Tyyli ja oikeinkirjoitus

Tavoitteena on oikeinkirjoitustaidon vahvistaminen ja tyylin kehittäminen. Harjoitukset valitaan kunkin opiskelijaryhmän tarpeiden ja toiveiden mukaan. Kurssin laajuus: 1 kurssi. Suoritusmerkintä.

TOINEN KOTIMAINEN KIELI, RUOTSI (RUB)

Kurssien suoritusjärjestys: 1 - 6 numerojärjestyksessä, tarvittaessa kurssi 9 ensimmäisen kurssin jälkeen. Kolme viimeistä kurssia järjestyksessä 8, 7 ja 10. Ensimmäistä kurssia ei saa tenttiä eikä kahta peräkkäistä kurssia.

PAKOLLISET KURSSIT

RUB11 Minun ruotsini

Kurssilla kartoitetaan opiskelijan ruotsin kielen taidon eri osa-alueiden osaamista ja kehittämisen kohteita sekä analysoidaan ja arvioidaan omia kielenopiskelutaitoja. Pohditaan ruotsin kielen merkitystä omassa elämässä nyt ja tulevaisuudessa. Syvennetään vapaamuotoisia ja tuttavallisia matkailuun ja arkeen liittyviä vuorovaikutustaitoja. Käsiteltävät aihepiirit liittyvät nuorten omiin kiinnostuksen kohteisiin sekä tarpeisiin käyttää kieltä erityisesti suullisissa viestintätilanteissa.

RUB12 Hyvinvointi ja ihmissuhteet

Kurssilla harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia käyttäen ja niistä suoriutumiseen tarvittavia strategioita. Harjoitellaan taitoa toimia aktiivisena keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä. Kurssilla pohditaan eri näkökulmista, mitä on hyvä elämä ja mikä merkitys hyvinvoinnilla ja ihmissuhteilla on ihmisen elämässä. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

RUB13 Kulttuuri ja mediat

Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa ja erilaisten tekstilajien tulkitsemis- ja tuottamistaitoa eri medioita hyödyntäen. Tutustutaan suomenruotsalaisiin ja muihin pohjoismaisiin kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin ajankohtaisesta ja nuoria kiinnostavasta näkökulmasta.

RUB14 Monenlaiset elinympäristömme

Kurssilla kehitetään erilaisten tekstilajien tulkintaa ja tuottamista. Aihepiireinä ovat kulttuurisesti moninainen elinympäristö sekä yhteiskunnan ajankohtaiset ilmiöt, joita tarkastellaan ensisijaisesti nuorten näkökulmasta.

RUB15 Opiskelu- ja työelämää ruotsiksi

Kurssilla harjoitellaan työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitoja sekä pohditaan jatko-opintoja ja tulevaisuudensuunnitelmia. Tutkitaan mahdollisuuksia opiskella ja tehdä töitä ruotsin kielellä. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua pohjoismaiseen ja muuhun kansainväliseen yhteistyöhön.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

Kursseilla syvennetään opiskelijan taitoa käyttää ruotsin kieltä eri tarkoituksiin.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

RUB16 Viesti ja vaikuta puhuen

Kurssilla syvennetään taitoa tuottaa kieltä suullisesti, taitoa ymmärtää puhuttua kieltä ja rakentaa dialogia. Vankennetaan puhumisen sujuvuutta sekä harjoitellaan valmistelua edellyttävää suullista tuottamista. Kurssilla kerrataan oppimäärän pakollisilla kursseilla käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Kurssin lopussa suoritetaan valtakunnallinen suullinen koe, josta saa erillisen todistuksen.

Numeroarvostelu.

RUB17 Kestävä elämäntapa

Kurssilla syvennetään taitoa tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille. Kurssilla käsitellään eri tekstilajien tekstejä. Kurssilla jatketaan oppimäärän pakollisten kurssien teemojen käsittelyä ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävän elämäntavan näkökulmasta ottaen huomioon opiskelijoiden tarpeet tai kiinnostuksen kohteet. Kerrataan rakenteita, sanastoa ja kuuntelua erityisesti ylioppilaskoetta varten.

KOULUKOHTAINEN SYVENTÄVÄ KURSSI

RUB18 Pohjoismaisen kulttuurin kurssi

Kurssilla käsitellään pohjoismaista kulttuuria laaja-alaisesti. Pyritään vahvistamaan toimivan peruskielitaidon kaikkia osa-alueita (lukeminen, kirjoittaminen, kuuntelu, puhuminen) erityisesti ylioppilaskoetta varten. Kurssin aikana tutustutaan tarkemmin johonkin pohjoismaiseen taiteilijaan, kirjailijaan, muusikkoon, näyttelijään tms. laatimalla aiheesta laajahko tuotos, joka esitellään pienryhmissä. Laadintaprosessin aikana harjoitellaan erilaisten tietolähteiden ja tv:n käyttämistä. Numeroarvostelu, joka suoritetaan loppukokeen, kirjallisten tuotosten sekä tuntityöskentelyn perusteella. Kurssin laajuus: 1 kurssi.

KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

RUB19 Kertaa perusasioita

Kurssilla opiskellaan ruotsin kielen perusrakenteita ja sanastoa rauhalliseen tahtiin. Kurssi soveltuu opiskelijoille, jotka itse kokevat, että heillä on heikot taidot peruskoulun jälkeen tai jotka opettaja ohjaa kurssille ensimmäisen pakollisen ruotsin lukiokurssin jälkeen. Kurssin laajuus: 1 kurssi. Suoritusmerkintä.

RUB110 Abien preppauskurssi

Kurssilla käsitellään vaihtelevasti eri aihekokonaisuuksia ja painotetaan erityisesti ylioppilaskokeessa esiintyvien tehtävien harjoittelua sekä kuunteluiden että suullisten ja kirjallisten harjoitusten avulla.

Kurssin laajuus: 1 kurssi. Suoritusmerkintä.

VIERAAT KIELET

Vieraiden kielten kurssikoodit muodostuvat kielten kirjaintunnusten, oppimäärien tasotunnusten ja kurssinumeroiden mukaan. Perusopetuksen vuosiluokilta 1 – 6 alkaneen oppimäärän tunnus on A1. Esimerkiksi ENA12 tarkoittaa englannin (A1) pitkän oppimäärän kurssia 2.

Perusopetuksen luokilla 7 – 9 alkaneen oppimäärän tunnus on B2 ja lukiossa alkaneen oppimäärän tunnus on B3. Esimerkiksi RAB32 tarkoittaa ranskan kielen B3 – oppimäärää (eli lukiossa alkaneen oppimäärän) kurssia 2.

ENGLANTI (ENA)

A-kielten kurssit suoritetaan pääsääntöisesti numerojärjestyksessä. Ensimmäistä kurssia ei saa tenttiä eikä kahta peräkkäistä kurssia.

ENA11 Englannin kieli ja maailmani

Kurssilla kartoitetaan opiskelijan kielitaidon eri osa-alueiden osaamista ja kehittämisen kohteita, analysoidaan ja arvioidaan omia kieltenopiskelutaitoja. Kurssilla pohditaan maailman kielellistä monimuotoisuutta, englannin kieltä globaalina ilmiönä sekä kielitaitoa välineenä kasvattaa kulttuurista osaamista. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät opiskeluun, nuoren elämänpäiiriin ja kielenkäyttötarpeisiin.

ENA12 Ihminen verkostoissa

Kurssilla harjoitellaan toimintaa kielelliseltä ja kulttuuriselta vaativuudeltaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Syvennetään taitoa toimia aktiivisena keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä. Kurssilla käsitellään ihmissuhteisiin liittyviä teemoja ja niiden yhteydessä psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation merkitystä vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

ENA13 Kulttuuri-ilmiöitä

Kurssilla laajennetaan ja syvennetään opiskelijoiden monilukutaitoa. Kurssilla tehdään eri tekstilajien tuotoksia painottaen tekstilajille ominaista kielellistä tarkkuutta. Aihepiireinä ovat erilaiset kulttuuriset ilmiöt, englanninkieliset mediat sekä luova toiminta.

ENA14 Yhteiskunta ja ympäröivä maailma

Kurssilla kehitetään tiedonhankintataitoja ja kriittistä lukutaitoa sekä harjoitellaan aktiivista toimijuutta englannin kielellä. Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisista ilmiöistä käytäviin keskusteluihin erityisesti aktiivisen kansalaisuuden näkökulmasta.

ENA15 Tiede ja tulevaisuus

Kurssilla syvennetään tekstin tulkinnan ja tuottamisen sekä tiedonhankinnan taitoja hakemalla tietoa opiskelijoita kiinnostavista tiedon- ja tieteenaloista. Pohditaan erilaisia tulevaisuudenvisioita erityisesti teknologian ja digitalisaation näkökulmista sekä englannin kielen asemaa kansainvälisenä tieteen ja teknologian kielenä. Aihepiirit nousevat eri tiedon- ja tieteenaloista.

ENA16 Opiskelu, työ ja toimeentulo

Kurssilla syvennetään käsitystä kielitaidosta työelämätaidona ja sosiaalisena pääomana. Tutustutaan tekstilajeihin, joita opiskelijat kohtaavat mahdollisissa jatko-opinnoissa tai työelämässä. Pohditaan jatko-opinto- tai urasuunnitelmia ja työntekoa myös kansainvälisessä kontekstissa. Käsitellään talusasioita, jotka liittyvät itsenäistyvän, työelämään astuvan nuoren elämänpäiiriin, sekä laajempia talouden ilmiöitä.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

Kursseilla syvennetään opiskelijan taitoa käyttää englannin kieltä eri tarkoituksiin sekä kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

ENA17 Kestävä elämäntapa

Kurssilla syvennetään taitoa tulkita ja tuottaa englantia erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille. Kurssilla analysoidaan tai tuotetaan eri tekstilajien tekstejä. Kurssilla jatketaan oppimäärän pakollisten kurssien teemojen käsittelyä ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä elämäntavan näkökulmasta ottaen huomioon opiskelijoiden tarpeet tai kiinnostuksen kohteet.

ENA18 Viesti ja vaikuta puhuen

Kurssilla syvennetään taitoa tuottaa kieltä suullisesti, taitoa ymmärtää puhuttua kieltä ja rakentaa dialogia. Vankennetaan puhumisen sujuvuutta sekä harjoitellaan valmistelua edellyttävää suullista tuottamista. Kurssilla kerrataan oppimäärän pakollisilla kursseilla käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Kurssin lopussa suoritetaan valtakunnallinen suullinen koe, josta saa erillisen todistuksen. Numeroarvostelu.

KOULUKOHTAINEN SYVENTÄVÄ KURSSI

ENA19 Syvennä tietojasi ja taitojasi

Kurssilla syvennetään ja täydennetään oppimäärän pakollisilla kursseilla käsiteltyjä aihepiirejä sekä rakenteita opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Käsitellään ajankohtaisia aiheita maailmanlaajuisesta näkökulmasta. Pyritään vahvistamaan toimivan peruskielitaidon kaikkia osa-alueita (lukeminen, kirjoittaminen, kuuntelu, puhuminen) erityisesti ylioppilaskoetta varten. Numeroarvostelu, joka suoritetaan loppukokeen, kirjallisten tuotosten sekä tuntityöskentelyn perusteella.

Kurssin laajuus: 1 kurssi.

KOULUKOHTAINEN SOVELTAVA KURSSI

ENA110 Abien preppauskurssi

Kurssilla käsitellään vaihtelevasti eri aihekokonaisuuksia ja painotetaan erityisesti ylioppilaskokeessa esiintyvien tehtävien harjoittelua sekä kuunteluiden että suullisten ja kirjallisten harjoitusten avulla. Kurssin laajuus: 1 kurssi. Suoritusmerkintä.

VIERAAT KIELET, B3-OPPIMÄÄRÄ RANSKA, SAKSA, VENÄJÄ

Lukiossa alkava oppimäärä (B3)

Kurssit suoritetaan numerojärjestyksessä. Kaikki kurssit on mahdollista tenttiä. Perusopetuksessa B2-kieltä lukeneet voivat aloittaa kurssista 2 tai ottaa kertauksena myös kurssin 1. Kurssit 1 - 8 arvioidaan numeroin ja kurssi 9 suoritusmerkinnällä.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

RAB31, SAB31, VEB31 Tutustutaan toisiimme ja uuteen kieleen Kurssilla tutustutaan opiskeltavan kielen asemaan maailmassa ja hahmotetaan uuden kielen suhde opiskelijan aiemmin opiskelemiin tai osaamiin kieliin. Harjoitellaan vuorovaikutustaitoja arkeen liittyvissä tilanteissa ja niissä tarvittavia viestintästrategioita sekä opetellaan tärkeimpiä kohteliaisuuteen liittyviä ilmauksia.

RAB32, SAB32, VEB32 Matkalla maailmassa

Kurssilla harjoitellaan selviytymistä erilaisissa matkustamiseen liittyvissä sosiaalisen kohtaamisen tilanteissa ja tavanomaisissa asiointitilanteissa. Opetellaan lisää kompensatiokeinojen ja muiden viestintästrategioiden käyttöä.

RAB33, SAB33, VEB33 Elämän tärkeitä asioita

Kurssilla harjoitellaan vuorovaikutustaitoja eri viestintäkanavia käyttäen. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät jokapäiväiseen elämään, ihmissuhteisiin ja verkostoihin, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin.

RAB34, SAB34, VEB34 Monenlaista elämää

Kurssilla kiinnitetään huomiota sosiaalisten koodien eroavaisuuksiin vuorovaikutuksessa. Harjoitellaan pienimuotoista kirjallista viestintää. Kurssin aihepiirit käsittelevät viestintää kulttuurien välisissä kohtaamisissa Suomessa ja ulkomailla.

RAB35, SAB35, VEB35 Hyvinvointi ja huolenpito

Kurssilla opetellaan eri viestintäkanavia käyttäen toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Tutustutaan erilaisiin hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja elämänvaiheisiin liittyviin teksteihin ja harjoitellaan keskustelemaan niihin liittyvistä asioista. Pohditaan myös teknologian ja digitaalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

RAB36, SAB36, VEB36 Kulttuuri ja mediat

Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa. Tutustutaan kohdekielisen kielialueen tai -alueiden kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin ajankohtaisesta ja nuoria kiinnostavasta näkökulmasta.

RAB37, SAB37, VEB37 Opiskelu, työ ja tulevaisuus

Kurssilla kiinnitetään huomiota viestinnän kulttuuriseen sopivuuteen. Aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin.

RAB38, SAB38, VEB38 Yhteinen maapallomme

Kurssilla jatketaan keskusteluharjoituksia ja kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua kansainväliseen yhteistyöhön. Aihepiirit nousevat luonnosta, erilaisista asuinympäristöistä sekä kestävästä elämäntavasta.

KOULUKOHTAINEN SOVELTAVA KURSSI

RAB39, SAB39, VEB39 Ylioppilaskokeisiin valmentava kurssi

Kurssilla käsitellään vaihtelevasti eri aihepiirejä ja harjoitellaan ylioppilastutkintoa varten perehtymällä monipuolisesti ylioppilaskokeen tehtävätyyppeihin.

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä (S) ja sen laajuus on yksi kurssi.

Lukuvuonna 2017 – 2018 VEB39 käsittää Kajaanin lukion kurssikokonaisuuden 1,5 kurssia (VEB39 kurssimerkinnän lisäksi kurssista saa koulun ulkopuolisen kurssin 0,5 kurssia).

MATEMATIIKKA

Kurssit suoritetaan valintakortin mukaisessa järjestyksessä.

Matematiikan oppimäärää vaihdettaessa pitkästä lyhyeen kursseja luetaan hyväksi seuraavasti: MAA2 → MAB2, MAA3 → MAB3, MAA6 → MAB7 ja MAA8 → MAB4 ja MAA10 → MAB5. Muut pitkän oppimäärän mukaiset opinnot voivat olla lyhyen oppimäärän paikallisia syventäviä tai paikallisia soveltavia kursseja erikseen päätettävällä tavalla.

Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän kursseja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseiset kurssit voidaan lukea hyväksi opiskelijan varsinaiseen oppimäärän paikallisiksi syventäviksi tai paikallisiksi soveltaviksi kursseiksi opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

MATEMATIIKAN YHTEINEN OPINTOKOKONAISUUS (PAKOLLINEN KURSSI)

MAY1 Luvut ja lukujonot

Kurssilla opiskelija kertaa ja täydentää tietojaan ja taitojaan lukualueissa, peruslaskutoimituksissa ja prosenttilaskennassa. Hän vahvistaa ymmärrystään funktion käsitteestä ja osaa piirtää ja tulkita funktion kuvaajia. Opiskelija oppii eksponenttifunktion ja logaritmifunktion ominaisuudet sekä niiden käytön eksponenttiyhtälön ratkaisemisessa. Opitaan ratkaisemaan käytännön ongelmia aritmeettisen, geometrisen ja rekursiivisen lukujonon sekä niistä muodostettujen aritmeettisen ja geometrisen summan avulla. Opitaan käyttämään teknisiä apuvälineitä.

MATEMATIIKAN PITKÄ OPPIMÄÄRÄ

PAKOLLISET KURSSIT

MAA2 Polynomifunktiot ja –yhtälöt

Opiskelija harjaantuu käsittelemään polynomifunktioita mm. kertolaskun, tekijöihinjaon ja binomikaavojen käytön kautta. Hän oppii ratkaisemaan niistä muodostettuja toisen ja korkeamman asteen polynomiyhtälöitä ja –epäyhtälöitä. Opitaan käyttämään teknisiä apuvälineitä.

MAA3 Geometria

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tuntee keskeiset geometriset menetelmät kuten yhdenmuotoisuuden, Pythagoraan lauseen ja trigonometrian sini- ja kosinilauseineen. Hän oppii käyttämään näitä ratkaistessaan kuvioihin ja kappaleisiin liittyviä pituuksia, kulmia, pinta-aloja ja tilavuuksia. Opiskelija perehtyy aiheeseen liittyviin teknisiin apuvälineisiin.

MAA4 Vektorit

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii vektoreiden perusominaisuudet, yhteen- ja vähennyslaskun, kertomisen luvulla ja skaalaaritulon. Näitä käyttäen opitaan tutkimaan suoria ja tasoja kaksi- ja kolmiulotteisessa avaruudessa. Opitaan käyttämään teknisiä apuvälineitä.

MAA5 Analyyttinen geometria

Kurssilla opitaan tutkimaan pisteitä, suoria, ympyröitä ja paraabeleja algebrallisten menetelmien ja teknisten apuvälineiden avulla.

MAA6 Derivaatta

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tutkimaan polynomi- ja rationaalifunktioiden raja-arvoa, jatkuvuutta ja derivaattaa. Opitaan derivoimaan ja edelleen tutkimaan funktion kulkua, ääriarvoja sekä suurimpia ja pienimpiä arvoja. Opitaan käyttämään teknisiä apuvälineitä näissä selvityksissä.

MAA7 Trigonometriset funktiot

Kurssin tavoitteena on oppia tuntemaan trigonometrisiä funktioita ja niiden välisiä yhteyksiä sekä ratkaisemaan trigonometrisiä yhtälöitä. Ulotetaan derivaatan mahdollisuudet trigonometrisillä funktioilla määritettyihin lausekkeisiin. Opitaan teknisten apuvälineiden käyttö trigonometriaan liittyvissä tilanteissa.

MAA8 Juuri- ja logaritmifunktiot

Opitaan tuntemaan juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktioiden ominaisuuksia ja ratkaisemaan niihin liittyviä yhtälöitä. Ulotetaan derivaatan mahdollisuudet näihin funktioihin. Hyödynnetään eksponenttifunktioita mallinnettaessa kasvuun ja vähenemiseen liittyviä ilmiöitä. Opitaan käyttämään teknisiä apuvälineitä.

MAA9 Integraalilaskenta

Kurssilla opitaan määrittämään alkeisfunktioiden integraalifunktioita ja määrättyjä integraaleja. Käytetään määrättyä integraalia erityisesti pinta-alojen ja tilavuuksien laskemisessa. Opitaan käyttämään teknisiä apuvälineitä integraaleihin liittyvissä tehtävissä.

MAA10 Todennäköisyys ja tilastot

Opiskelija perehtyy todennäköisyyden käsitteeseen, kombinatoriikkaan ja todennäköisyyksien laskusääntöihin. Opitaan tuntemaan diskreettejä ja jatkuvia tilastollisia ja todennäköisyysjakaumia. Lasketaan jakaumien tunnuslukuja. Hyödynnetään laskemisessa teknisiä apuvälineitä.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT**MAA11 Lukuteoria ja todistaminen**

Kurssilla perehdytään logiikan alkeisiin kuten konnektiiveihin ja totuusarvojen määrittämisiin. Todistusperiaatteista tutustutaan geometriseen, suoraan, käänteiseen, ristiriitatodistukseen ja induktiotodistukseen. Lukuteoriassa tutkitaan kokonaislukujen

jaollisuutta jakoyhtälön, Eukleideen algoritmin, alkulukujen ja kongruenssin avulla. Käytetään tarvittavia teknisiä apuvälineitä.

MAA12 Algoritmit matematiikassa

Opiskelija oppii tutkimaan polynomien jaollisuutta mm. jakoalgoritmin avulla. Ratkaistaan epälineaarisia yhtälöitä numeerisesti iteroiden ja Newton-Raphsonin menetelmää käyttäen. Opitaan määrittämään numeerisesti muutosnopeutta ja pinta-alaa. Käytetään aiheeseen soveltuvia teknisiä apuvälineitä.

MAA13 Differentiaali- ja integraalilaskennan jatkokurssi

Kurssilla tutkitaan erityisesti paloittain määriteltyjen funktioiden jatkuvuutta ja derivoituvuutta. Differentiaali- ja integraalilaskennan teoreettisten perusteiden tuntemusta laajennetaan käänteisfunktioiden, kahden muuttujan funktioiden, epäoleellisten integraalien ja jatkuvien todennäköisyysjakaumien alueelle. Lasketaan funktioiden ja lukujonojen raja-arvoja äärettömyydessä sekä tutustutaan sarjoihin ja niiden summiin. Käytetään tarjolla olevia teknisiä apuvälineitä.

KOULUKOHTAINEN SYVENTÄVÄ KURSSI

MAA14 Talousmatematiikka

Kurssilla opiskelija syventää prosenttilaskennan taitojaan ja oppii ymmärtämään talouselämässä käytettyjä käsitteitä. Hän kehittää matemaattisia valmiuksiaan oman taloutensa suunnitteluun sekä vahvistaa laskennallista pohjaansa yrittäjyyden ja taloustiedon opiskeluun. Kurssilla sovelletaan esimerkiksi lukujonoja ja tilastollisia menetelmiä sekä opitaan käyttämään teknisiä apuvälineitä sovellusongelmissa. Kurssin laajuus: 1 kurssi. Numeroarvostelu.

KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

MAA15 Yo-kokeisiin valmentava kurssi

Kerrataan ja syvennetään aikaisemmin opittua ja harjaannutaan sähköisiin ylioppilaskirjoitustehtäviin vastaamiseen. Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä (S) ja sen laajuus on yksi kurssi

MAA16 Matematiikan tukikurssi

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija kerta, varmentaa ja syventää kursseihin MAY1 ja MAA2-MAA5 liittyviä perusasioita. Lisäksi kurssilla harjoitellaan teknisten apuvälineiden käyttöä.

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä (S) ja sen laajuus on yksi kurssi.

MATEMATIIKAN LYHYT OPPIMÄÄRÄ

Ensimmäisenä suoritetaan matematiikan yhteinen opintokokonaisuus, pakollinen kurssi **MAY1**. Muut kurssit suositellaan suoritettavaksi numerojärjestyksessä.

PAKOLLISET KURSSIT

MAB2 Lausekkeet ja yhtälöt

Kurssilla opiskelija harjaantuu käyttämään matematiikkaa jokapäiväisen elämän ongelmien ratkaisemisessa ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä. Hän ymmärtää lineaarisen riippuvuuden, verrannollisuuden ja toisen asteen polynomifunktion käsitteet. Opiskelija vahvistaa yhtälöiden ratkaisemisen taitojaan ja oppii ratkaisemaan toisen asteen

yhtälöitä. Lisäksi opiskelija oppii käyttämään teknisiä apuvälineitä sovellusten ratkaisussa.

MAB3 Geometria

Kurssilla opiskelija harjaantuu tekemään havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista, vahvistaa tasokuvioiden ja kolmiulotteisten kappaleiden kuvien piirtämisen taitojaan sekä oppii ratkaisemaan käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen. Lisäksi kurssilla opitaan käyttämään geometriaan liittyviä teknisiä apuvälineitä.

MAB4 Matemaattisia malleja

Kurssilla opiskelija oppii näkemään reaalimaailman ilmiöissä säännönmukaisuuksia ja riippuvuuksia. Hän oppii kuvaamaan niitä matemaattisilla malleilla, tottuen arvioimaan mallien hyvyttä ja käyttökelpoisuutta. Lisäksi kurssilla tutustutaan ennusteiden tekemiseen mallien pohjalta sekä opitaan käyttämään aihepiiriin liittyviä teknisiä apuvälineitä.

MAB5 Tilastot ja todennäköisyys

Kurssilla opiskelija harjaantuu käsittelemään ja tulkitsemaan tilastollisia aineistoja. Kurssilla opitaan arvioimaan erilaisia regressiomalleja mm. taulukkolaskentaohjelman avulla ja tekemään ennusteita mallien avulla. Lisäksi opiskelija perehtyy todennäköisyyslaskennan perusteisiin sekä oppii käyttämään aihepiiriin liittyviä teknisiä apuvälineitä.

MAB6 Talousmatematiikka

Kurssilla opiskelija syventää prosenttilaskennan taitojaan ja oppii ymmärtämään talouselämässä käytettyjä käsitteitä. Hän kehittää matemaattisia valmiuksiaan oman taloutensa suunnitteluun sekä vahvistaa laskennallista pohjaansa yrittäjyyden ja taloustiedon opiskeluun. Kurssilla sovelletaan esimerkiksi lukujonoja ja tilastollisia menetelmiä sekä opitaan käyttämään teknisiä apuvälineitä sovellusongelmissa.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

MAB7 Matemaattinen analyysi

Kurssilla opiskelija oppii tutkimaan funktion muutosnopeutta graafisin ja numeerisin menetelmin sekä ymmärtämään derivaatan käsitteen muutosnopeuden mittana. Hän oppii tutkimaan polynomifunktion kulkua derivaatan avulla sekä oppii määrittämään sovellusten yhteydessä polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon. Lisäksi kurssilla opitaan käyttämään teknisiä apuvälineitä funktion kulun tutkimisessa ja funktion derivaatan sekä suljetun välin ääriarvojen määrittämisessä sovellustehtävissä.

MAB8 Tilastot ja todennäköisyys II

Kurssilla opiskelija vahvistaa ja monipuolistaa tilastojen käsittelytaitojaan. Hän oppii määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja todennäköisyyksiä jatkuvien jakaumien avulla hyödyntäen teknisiä apuvälineitä. Kurssilla keskeisiä sisältöjä ovat normaalijakauma, toistokoe, binomijakauma ja luottamusvälin käsite.

KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

MAB9 Kertauskurssi

Kurssilla kerrataan ja syvennetään matematiikan kurssien sisältöjä sekä valmistaudutaan ylioppilaskirjoituksiin.

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä (S) ja sen laajuus on yksi kurssi.

MAB10 Matematiikan tukikurssi

Kurssi opiskellaan kurssien MAB2 ja MAB3 yhteydessä ja sillä tuetaan ja syvennetään kursseihin MAY1, MAB2 ja MAB3 liittyvien perusasioiden omaksumista. Lisäksi kurssilla harjoitellaan teknisten apuvälineiden käyttöä.

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä (S) ja sen laajuus on 0,5 kurssia.

BIOLOGIA

Pakolliset kurssit: BI1 ja BI2. BI1 on suoritettava ennen BI2-kurssia. Molemmat pakolliset kurssit suoritetaan ennen syventäviä kursseja BI3, BI4 ja BI5. BI3 ja BI5 eivät sovellu tenttimällä suoritettaviksi.

PAKOLLISET KURSSIT

BI1 Elämä ja evoluutio

Opiskelija tuntee elämän perusedellytykset sekä kaikille eliöille tunnusomaiset piirteet. Kurssilla tutustutaan biologian tapaan hankkia ja kuvata tietoa. Keskinen tavoite kurssilla on evoluution ja sen merkityksen ymmärtäminen. Tärkeitä sisältöjä ovat biologia tieteenä, solu elämän perusyksikkönä, eliön elinkaari ja evoluutio.

BI2 Ekologia ja ympäristö

Kurssi tarkastelee ekologian perusteita ja elämän monimuotoisuutta sekä sen uhkia Suomessa ja muualla maailmassa. Keskeisenä teemana on luonnon monimuotoisuutta uhkaavat tekijät sekä mahdollisuudet suojella monimuotoisuutta. Kurssilla tutustutaan myös muihin ekologisiin ympäristöongelmiin, kestävään kehitykseen ja tehdään pienimuotoinen ekologiaan tai ympäristön tilaa koskeva tutkimus tai kehittämisprojekti.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

BI3 Solu ja perinnöllisyys

Kurssin tarkoituksena on auttaa opiskelijaa syventämään ymmärrystä solun rakenteesta ja toiminnasta. Kurssilla tarkastellaan myös solun toiminnan ohjaamista, solujen lisääntymistä ja periytymisen perusteita, kuten geenien periytymistä, ominaisuuksien siirtymistä sukupolvelta toiselle ja mutaatioita.

BI4 Ihmisen biologia

Kurssilla perehdytään ihmisen anatomiaan ja fysiologiaan. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat ihmisen elintoiminnot, lisääntyminen sekä perimän ja ympäristön merkitys ihmisen terveyteen. Kurssilla tarkastellaan ihmiselimistön kykyä sopeutua muutoksiin ja puolustautua ulkoisia uhkia vastaan.

BI5 Biologian sovellukset

Kurssin tarkoituksena on, että opiskelija ymmärtää biologisen tutkimuksen merkityksen tulevaisuuden ongelmien ratkaisemisessa, kuten lääketieteessä, teollisuudessa, elintarviketuotannossa ja luonnonvarojen kestäväan kehityksen mukaisessa käytössä. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat geeniteknologian ja mikrobiologian erilaiset sovellukset.

KOULUKOHTAINEN SOVELTAVA KURSSI

Biologian kertauskurssi (BI6)

Yo-kokeeseen valmentava kurssi. Kurssin laajuus: 0,5 kurssia. Suoritusmerkintä.

MAANTIEDE

Pakolliset kurssit: GE1. GE1 on suoritettava ennen syventäviä kursseja. GE4 ei sovellu suoritettavaksi tenttimällä, se suositellaan suoritettavaksi mahdollisimman lähellä ylioppilastutkinnon maantieteen koetta.

PAKOLLINEN KURSSI

GE1 Maailma muutoksessa

Kurssi perehdyttää opiskelijan muuttuvan maailman ja sen alueellisten ongelmien tarkasteluun. Kurssin aikana seurataan ajankohtaisuutisointia eri puolilta maailmaa, hahmotetaan globaaleja riskialueita sekä luonnonriskien, ympäristöriskien että ihmiskunnan riskien kannalta ja pohditaan myös mahdollisuuksia ennakoida, varautua ja sopeutua riskeihin. Keskeisiä näkökulmia ovat ekososiaalinen kestävyys, kiertotalous ja globaalit kehityskysymykset.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

GE2 Sininen planeetta

Kurssilla tarkastellaan luonnonmaantieteen ilmiöitä ja syvennetään ilma-, vesi- ja kivikehän rakenteen ja toiminnan tuntemusta. Keskeisinä näkökulmana ovat luonnossa tapahtuvat prosessit ja niihin liittyvät syy-seuraussuhteet. Kurssilla tutustutaan luonnonmaantieteen tutkimusmenetelmiin ja harjoitellaan geomedialla hyväksi käyttäen tulkitsemaan luonnonmaisemia ja niiden syntyä.

GE3 Yhteinen maailma

Kurssilla tarkastellaan ihmismaantieteen ilmiöitä ja syvennetään ihmistoiminnan alueellisten piirteiden tuntemusta. Keskeisiä näkökulmia ovat luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien arviointi ihmistoiminnan kannalta. Kurssilla tutustutaan ihmismaantieteen tutkimusmenetelmiin ja harjoitellaan geomedialla hyväksi käyttäen tulkitsemaan ihmistoiminnan jäsentymistä maapallolla.

GE4 Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta

Kurssi perehdyttää aiemmilla kursseilla hankittujen maantieteellisten tietojen ja taitojen soveltamiseen tutkielman laatimisessa tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin toteuttamisessa. Keskeisiä näkökulmia ovat osallistuva suunnittelu, maailmanlaajuiset kehitystrendit ja geomedian käyttö tutkimuksessa ja vaikuttamisessa.

KOULUKOHTAINEN SOVELTAVA KURSSI

GE5 Maantieteen kertauskurssi

Yo-kokeeseen valmentava kurssi. Kurssin laajuus: 0,5 kurssia. Suoritusmerkintä.

FYSIIKKA

Kurssit suoritetaan pääsääntöisesti numerojärjestyksessä.

PAKOLLINEN KURSSI

FY1 Fysiikka luonnontieteenä

Kurssilla opiskelija oppii ymmärtämään, kuinka luonnontieteellinen tieto rakentuu kokeellisen toiminnan ja siihen kytkeytyvän mallintamisen kautta. Keskeisinä sisältöinä mm. perusvuorovaikutukset, voima, liike sekä maailmankaikkeuden rakenne ja synty.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

FY2 Lämpö

Kurssilla opiskelija oppii käyttämään ja soveltamaan lämpöilmiöiden käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä. Keskeisinä sisältöinä mm. kaasujen tilanmuutokset, lämpöenergia, työ, teho ja hyötysuhde.

FY3 Sähkö

Kurssilla opiskelija oppii käyttämään ja soveltamaan sähköön liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä. Keskeisinä sisältöinä mm. sähkövirta, jännite, Ohmin laki, sähkökenttä, yksinkertaiset tasavirtapiirit sekä erilaiset sähkökomponentit.

FY4 Voima ja liike

Kurssilla opiskelija oppii käyttämään ja soveltamaan voiman ja liikkeen käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä. Keskeisinä sisältöinä mm. Newtonin lait, kitka, momentti sekä liikemäärän ja energian säilymlait.

FY5 Jaksollinen liike ja aallot

Kurssilla opiskelija oppii käyttämään ja soveltamaan jaksollisen liikkeen ja aaltojen käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä. Keskeisinä sisältöinä mm. tasainen ympyräliike, gravitaatiovuorovaikutus, harmoninen voima, värähdysliike ja aaltoliike.

FY6 Sähkömagnetismi

Kurssilla opiskelija oppii käyttämään ja soveltamaan sähkömagnetismiin ja valoon liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä. Keskeisinä sisältöinä mm. magnetismi, varatun hiukkasen liike sähkö- ja magneettikentässä, sähkömagneettinen induktio, vaihtovirta sekä sähkömagneettisen säteilyn spektri.

FY7 Aine ja säteily

Kurssilla opiskelija oppii käyttämään ja soveltamaan aineen ja säteilyn käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä. Keskeisinä sisältöinä mm. energian kvantittuminen, ydinreaktiot, radioaktiivisuus sekä säteilyturvallisuus ja säteilyn hyötykäyttö.

KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

FY8 Fysiikan kokonaiskuva

Kurssilla kootaan edellisissä kursseissa opiskellut asiat kokonaisuuksiksi sekä valmentaudutaan ylioppilaskokeeseen.

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä (S) ja sen laajuus on yksi kurssi.

FY9 Kokeellisen fysiikan kurssi

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija syventää fysiikan osaamistaan kokeellisten menetelmien kautta. Opiskelija oppii rakentamaan koejärjestelyjä, tekemään mittauksia, käsittelemään mittaustuloksia ja arvioimaan tulosten luotettavuutta sekä oppii työselostuksen/työpäiväkirjan kautta ilmaisemaan työn eri vaiheet kirjallisesti. Kurssilla tarvittavien pohjatietojen vuoksi se soveltuu opiskeltavaksi vasta kurssin FY3 jälkeen.

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä (S) ja sen laajuus on 0,5 kurssia.

KEMIA

Kurssit suoritetaan numerojärjestyksessä.

PAKOLLINEN KURSSI

KE1 Kemiaa kaikkialla

Kurssilla opiskelija kehittää valmiuksia osallistua kemiaan liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun sekä oppii käyttämään ja soveltamaan tietoa aineiden ominaisuuksista jokapäiväisen elämän ja ympäristön ilmiöissä. Keskeisinä sisältöinä mm. atomin rakenne, jaksollinen järjestelmä sekä alkuaineiden ja yhdisteiden ominaisuudet.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

KE2 Ihmisen ja elinympäristön kemiaa

Kurssilla opiskelija oppii käyttämään ja soveltamaan orgaanisiin yhdisteisiin, ainemäärään ja pitoisuuteen liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä. Keskeisinä sisältöinä mm. orgaanisten yhdisteiden rakenteiden mallintaminen ja kuvaaminen erilaisilla malleilla sekä niiden ominaisuuksien selittäminen rakenteen avulla.

KE3 Reaktiot ja energia

Kurssilla opiskelija oppii käyttämään ja soveltamaan reaktioihin liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä. Keskeisinä sisältöinä mm. reaktioyhtälö, aineen ja energian häviämättömyys, erilaiset reaktiotyypit sekä kaasujen ominaisuudet.

KE4 Materiaalit ja teknologia

Kurssilla opiskelija oppii käyttämään ja soveltamaan materiaaleihin ja teknologiaan liittyviä kemian käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön ja yhteiskunnan ilmiöissä. Keskeisinä sisältöinä mm. metallit, polymeerit, atomin ulkoelektronirakenne, hapetus-pelkistysreaktiot ja sähkökemialla.

KE5 Reaktiot ja tasapaino

Kurssilla opiskelija oppii käyttämään ja soveltamaan reaktioiden ja kemiallisen tasapainon käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä. Keskeisinä sisältöinä mm. kemiallisen reaktion nopeus, kemiallinen tasapaino sekä hapot ja emäkset.

KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

KE6 Kertauskurssi

Kurssilla kerrataan kemian kurssien keskeisimpiä asioita ja valmistaudutaan ylioppilaskokeeseen.

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä (S) ja sen laajuus on 0,5 kurssia.

KE7 Kemian työkurssi

Kurssilla syvennetään kemian osaamista ja ymmärtämistä kokeellisten töiden avulla.

Kurssilla tarvittavien pohjatietojen vuoksi se soveltuu opiskeltavaksi kurssin KE3 jälkeen.

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä (S) ja sen laajuus on 0,5 kurssia.

EVANKELIS-LUTERILAINEN USKONTO

Kurssien suorittamisjärjestys on ensimmäisen kurssin suorittamisen jälkeen vapaa.

PAKOLLISET KURSSIT**UE1 Uskonto ilmiönä – kristinuskon, juutalaisuuden ja islamin jäljillä**

Opiskelija osaa määritellä, millainen ilmiö uskonto on. Opiskelija tuntee juutalaisuuden, islamin ja kristinuskon yhteistä kulttuuritaustaa sekä pyhien kirjojen merkitystä. Opiskelija tuntee uskontojen tutkimuksen keskeisiä näkökulmia ja menetelmiä sekä oppii ymmärtämään ja kunnioittamaan erilaisen vakaumuksen omaavia ihmisiä.

UE2 Maailmanlaajuinen kristinuskon

Opiskelija oppii ymmärtämään kristinuskon merkitystä, leviämistä ja vaikutusta ympäristöön eri puolilla maailmaa, eri aikoina. Opiskelija tuntee kristinuskon keskeisten suuntausten syntyvaiheet ja erityispiirteet ja osaa arvioida ajankohtaista kristinuskoon liittyvää keskustelua.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT**UE3 Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä**

Opiskelija omaksuu Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneiden uskontojen keskeisiä piirteitä. Opiskelija tietää hindulaisuuden, buddhalaisuuden, kungfutselaisuuden, taolaisuuden, shintolaisuuden opetuksia sekä oppii ymmärtämään muiden kulttuurien perinnettä. Opiskelija tuntee luonnonuskontojen ominaispiirteitä ja perehtyy uusien uskonnollisten liikkeiden keskeisiin piirteisiin.

UE4 Uskonto suomalaisessa yhteiskunnassa

Opiskelija perehtyy Suomen uskontotilanteeseen sekä uskonnon ilmenemisen eri muotoihin. Opiskelija perehtyy uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen ja osaa jäsentää Suomessa vaikuttavien uskonnollisten yhteisöjen toimintaa ja merkitystä.

UE5 Uskonnot tieteessä, taiteessa ja populaarikulttuurissa

Opiskelija perehtyy uskonnon tutkimuksen näkökulmiin ja menetelmiin eri tieteenaloilla. Uskonnolliseen symboliikkaan tutustumalla opiskelija oppii hahmottamaan uskonnon ja taiteen suhdetta.

UE6 Uskonnot ja media

Opiskelija tutustuu uskontoihin liittyviin ajankohtaisiin teemoihin mediassa ja kehittää taitoaan arvioida uskonnon ja median välistä suhdetta.

KOULUKOHTAINEN SYVENTÄVÄ KURSSI

UE7 Testamentit tutuiksi

Raamattu tutkimuksen ja tulkinnan kohteena. Opiskelija tutustuu Raamatun syntyvaiheisiin, Raamatun tutkimisen metodeihin, Raamatun kirjaryhmiin ja keskeiseen sisältöön. Opiskelija oppii ymmärtämään Raamatun laajoja kulttuurivaikutuksia. Kurssin laajuus: 1 kurssi. Numeroarvostelu.

KOULUKOHTAINEN SOVELTAVA KURSSI

UE8 Yo-kokeeseen valmentava kertauskurssi

Valmistaudutaan yo-kokeeseen käymällä läpi uskonnon kurssien keskeistä sisältöä. Harjoitellaan erityyppisiä tehtäviä uskonnon reaalikokeeseen valmentautuen. Kurssin laajuus 0.5 kurssia ja se arvioidaan suoritusmerkinnällä.

ORTODOKSINEN USKONTO

Kurssien suoritusjärjestys valintakortin mukaan.

Ortodoksisen uskonnon opiskelijat voivat osallistua ev.lut. uskonnon syventäville kursseille. UE3 = UO3, UE4 = UO4 ja UE6 = UO6. Kurssin UO5 voi suorittaa ainoastaan tenttimällä.

PAKOLLISET KURSSIT

UO1 Uskonto ilmiönä – ortodoksisuus, juutalaisuus ja islam

Opiskelija osaa määritellä, millainen ilmiö uskonto on. Opiskelija tuntee juutalaisuuden, islamin ja kristinuskon yhteistä kulttuuritaustaa sekä pyhien kirjojen merkitystä ja kykenee ymmärtämään Lähi-idän uskontojen kulttuurillisia vaikutuksia Euroopassa. Opiskelija tuntee uskontojen tutkimuksen keskeisiä näkökulmia ja menetelmiä sekä oppii tunnistamaan eri katsomusten merkitystä ihmisen arjessa.

UO2 Ortodoksisuus maailmassa

Opiskelija tuntee ortodoksisen kirkon synnyn, historian ja kehityksen ja kykenee määrittelemään ortodoksisuuden keskeiset opilliset painotukset ja eettisen ajattelun perustan. Opiskelija tuntee ortodoksisia paikalliskirkkoja ja niiden merkitystä sekä tutustuu kirkkojen välisiin yhteyksiin.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

UO3 Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä

Opiskelija omaksuu Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneiden uskontojen keskeisiä piirteitä. Opiskelija tietää hindulaisuuden, buddhalaisuuden, kungfutselaisuuden, taolaisuuden, shintolaisuuden opetuksia sekä oppii ymmärtämään muiden kulttuurien perinnettä. Opiskelija tuntee luonnonuskontojen ominaispiirteitä ja perehtyy uusien uskonnollisten liikkeiden keskeisiin piirteisiin.

UO4 Uskonto suomalaisessa yhteiskunnassa

Opiskelija perehtyy Suomen uskontotilanteeseen sekä uskonnon ilmenemisen eri muotoihin. Opiskelija perehtyy uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen ja osaa jäsentää Suomessa vaikuttavien uskonnollisten yhteisöjen toimintaa ja merkitystä.

UO5 Taide ortodoksisuudessa ja muissa uskonnoissa

Opiskelija perehtyy sekä ortodoksisen että muiden uskontojen taiteen ilmaisumuotoihin opillisten asioiden välittäjinä. Uskonnolliseen symboliikkaan tutustumalla opiskelija oppii hahmottamaan uskonnon ja taiteen suhdetta. Jumalanpalvelus, kirkkomusiikki, arkkitehtuuri ja ikonitaide ortodoksisen taiteen erityispiirteinä.

UO6 Ortodoksisuus ja uskonnot mediassa

Opiskelija tutustuu uskontoihin liittyviin ajankohtaisiin teemoihin mediassa ja kehittää taitoaan arvioida uskonnon ja median välistä suhdetta.

ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

Kurssien suoritusjärjestys on vapaa valintakortin mukaan.

PAKOLLISET KURSSIT

ET1 Maailmankatsomus ja kriittinen ajattelu

Maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämänkatsomuksen käsitteet ja niiden keskinäinen suhde ja asema omassa elämänkatsomuksessa. Tarkastellaan erilaisten maailmankatsomusten keskeisiä piirteitä.

ET2 Ihminen, identiteetti ja hyvä elämä

Pohditaan oman identiteetin osatekijöitä, elämänvalintoja ja elämönhallinnan keinoja. Tarkastellaan erilaisia käsityksiä hyvästä elämästä ja pohditaan ihmisen mahdollisuuksia tavoitella hyvää elämää.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

ET3 Yksilö ja yhteisö

Tarkastellaan ja pohditaan yksilöä, yhteisöllisyyttä, yhteiskuntaa ja ihmisten välistä vuorovaikutusta. Perehdytään oikeudenmukaisuuden, ihmisoikeuksien ja demokratian toteutumiseen.

ET4 Kulttuurit katsomuksen muovaajina

Pohditaan kulttuurin käsitettä ja kulttuurin merkitystä ihmisyydelle. Ymmärretään kulttuuriperinnön merkitys jatkuvasti kehittyvänä ja muuttuvana ilmiönä. Perehdytään sekä Suomalaisen nyky-yhteiskunnan että maailman monikulttuurisuuteen.

ET5 Katsomusten maailma

Perehdytään erilaisten katsomusten syntyyn, historiaan ja tutkimukseen. Kurssilla pohditaan erilaisia tapoja selittää maailmaa myyttisissä, uskonnollisissa ja katsomuksellisissa perinteissä. Ymmärretään, että maailmankatsomukset ovat monimuotoisia ja muuttuvia ilmiöitä, joilla on merkittävä kulttuurinen ja yhteiskunnallinen merkitys

ET6 Teknologia, maailmankatsomukset ja ihmiskunnan tulevaisuus

Perehdytään ihmiskunnan suuriin maailmankuvallisiin, maailmankatsomuksellisiin ja teknologisiin murroksiin. Pohditaan teknologian ja teknisen muutoksen roolia kestävän tulevaisuuden rakentamisen osana.

FILOSOFIA

Kurssien suoritusjärjestys on ensimmäisen kurssin suorittamisen jälkeen vapaa

PAKOLLISET KURSSIT

FI1 Johdatus filosofiseen ajatteluun

Kurssilla tutustutaan filosofian luonteeseen ja menetelmiin sekä filosofisiin ongelmiin ja niiden mahdollisiin ratkaisuihin.

FI2 Etiikka

Kurssilla perehdytään filosofisen etiikan keskeisiin käsitteisiin, kysymyksiin ja teorioihin sekä ympäristöfilosofian perusteisiin

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

FI3 Yhteiskuntafilosofia

Kurssilla perehdytään yhteiskuntafilosofian keskeisiin käsitteisiin ja suuntauksiin sekä perusnäkömääksiin yksilön suhteesta yhteisöihin, yhteiskuntaan ja valtioon.

FI4 Tieto, tiede ja todellisuus

Kurssilla hahmotetaan filosofisia, eri tieteisiin ja arkielämään perustuvia käsityksiä todellisuuden rakenteesta.

KOULUKOHTAINEN SOVELTAVA KURSSI

FI5 Filosofian kertauskurssi

Yo-kokeeseen valmentava kurssi. Kurssin laajuus 0,5 kurssia. Suoritusmerkintä.

HISTORIA

Kurssien suoritusjärjestys on vapaa.

PAKOLLISET KURSSIT

HI1 Ihminen ympäristön ja yhteiskuntien muutoksessa

Kurssilla tutustutaan yhteiskunnallis-taloudellisten rakenteiden keskeisiin muutoksiin sekä sosiaali- ja ympäristöhistoriaan maanviljelyksen alusta nykyaikaan.

HI2 Kansainväliset suhteet

Kurssi tarkastelee kansainvälisen politiikan keskeisiä ilmiöitä ja valtasuhteiden muutoksia 1900-luvun alusta nykypäivään.

HI3 Itsenäisen Suomen historia

Kurssin tarkoituksena on analysoida Suomen historian keskeisiä muutosprosesseja ja kehityslinjoja taustoineen autonomian ajan loppupuolelta nykyaikaan.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

HI4 Eurooppalaisen maailmankuvan kehitys

Kurssi tarkastelee yhteiskunnallisen ajattelun, aatteiden ja ihmisoikeuksien kehittymistä sekä myyttisiä, uskonnollisia ja tieteellisiä maailmanselityksiä antiikista nykypäivään.

HI5 Ruotsin itämaasta Suomeksi

Kurssi tarkastelee Suomen kehitystä osana Itämeren alueen historiaa autonomian ajalle asti.

HI6 Maailman kulttuurit kohtaavat

Kurssilla tarkastellaan eurooppalaisten ja Euroopan ulkopuolisten kulttuurien kohtaamista ja vuorovaikutusta historian eri aikoina.

KOULUKOHTAINEN SOVELTAVA KURSSI**HI7 Historian kertauskurssi**

Yo-kokeeseen valmentava kurssi. Kurssin laajuus 1 kurssi. Suoritusmerkintä.

YHTEISKUNTAOPPI

Kurssien suoritusjärjestys on vapaa.

PAKOLLISET KURSSIT**YH1 Suomalainen yhteiskunta**

Kurssi perehdyttää valtiollisiin ja yhteiskunnallisiin järjestelmiin ja niissä vaikuttamiseen. Keskeisiä näkökulmia ovat demokratia, yhteiskunnan perusrakenteiden kehitys, valta ja vaikuttaminen aktiivista ja osallistuvaa kansalaisuutta korostaen.

YH2 Taloustieto

Taloustieteisiin pohjautuva kurssi johdattaa ymmärtämään talouden toimintaperiaatteita ja ajankohtaista talouspoliittista keskustelua. Kurssilla perehdytään mm. talouden ja politiikan kytköksiin sekä työnteon ja yrittämisen merkitykseen hyvinvointivaltion rahoittamisessa.

YH3 Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma

Kurssi perehdyttää Euroopan taloudelliseen ja poliittiseen yhdentymiseen ja yksittäisen kansalaisen asemaan yhdentyvässä Euroopassa ja globalisoituvassa maailmassa.

VALTAKUNNALLINEN SYVENTÄVÄ KURSSI**YH4 Kansalaisen lakitieto**

Kurssilla perehdytään Suomen oikeusjärjestyksen ja oikeuden käytön perusasioihin. Tutustutaan tärkeimpiin oikeudellisiin sopimuksiin ja tiedon lähteisiin sekä paneudutaan tavanomaisten oikeusasioiden hoitamiseen.

KOULUKOHTAINEN SOVELTAVA KURSSI**YH5 Yhteiskuntaopin kertauskurssi**

Yo-kokeeseen valmentava kurssi. Kurssin laajuus 0,5 kurssia. Suoritusmerkintä.

PSYKOLOGIA

Pakollinen kurssi suoritetaan ensimmäiseksi. Tämän jälkeen kurssien suoritusjärjestys on vapaa. Pakollista kurssia ei yleensä suoriteta tenttimällä.

PAKOLLINEN KURSSI

PS1 Psykkinen toiminta ja oppiminen

Opiskelija tutustuu psykologiaan tieteenä ja ymmärtää psykologisen tiedon perustuvan tieteelliseen tutkimukseen. Opiskelija ymmärtää biologisten, psyykkisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden merkityksen ihmisen toiminnan selittämässä ja ymmärtämisessä. Opiskelija perehtyy oppimisen prosesseihin liittyvään psykologiseen tietoon ja kykenee arvioimaan omaa opiskeluaan sen pohjalta.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

PS2 Kehittyvä ihminen

Opiskelija perehtyy kehityksen osa-alueisiin ja niihin vaikuttaviin tekijöihin. Opiskelija tutustuu erityisesti lapsuus- ja nuoruusiän kehityspsykologisiin teorioihin ja tutkimuksiin ja oppii ymmärtämään miten ihmisen kehitystä tutkitaan.

PS3 Tietoa käsittelevä ihminen

Opiskelija ymmärtää kognitiivisten perustoimintojen eli havaitsemisen, muistin ja tarkkaavaisuuden periaatteita sekä tietää, miten hermoston toimintaa ja kognitiivisia perusprosesseja tutkitaan.

PS4 Tunteet, psyykinen hyvinvointi ja mielenterveys

Opiskelija ymmärtää psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämisen merkityksen ja osaa kuvailla mielenterveyteen vaikuttavia psykologisia, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä. Opiskelija osaa eritellä tunteiden merkitystä vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

PS5 Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen

Persoonallisuusteorioihin, persoonallisuutta ja sosiaalipsykologiaa käsitteleviin tutkimuksiin sekä tutkimusmenetelmiin perehtymällä opiskelija ymmärtää persoonallisuus-käsitteen laaja-alaisuuden. Opiskelija osaa tarkastella yksilön toimintaa persoonallisuuden, tilannetekijöiden ja kulttuurin vuorovaikutuksen tuloksena.

KOULUKOHTAINEN SYVENTÄVÄ KURSSI

PS6 Sosiaalipsykologia

Opiskelija ymmärtää ihmisen sosiaalisen toiminnan perusteet ja tuntee sosiaalisen vaikuttamisen keinoja. Opiskelija ymmärtää itseään ryhmän jäsenenä ja saa valmiuksia analysoida ryhmien vuorovaikutusprosesseja. Opiskelija osaa soveltaa sosiaalipsykologista tietoa sosiaalisen vuorovaikutuksen tarkastelussa sekä ymmärtää ympäröivän kulttuurin merkityksen.

Kurssin laajuus: 1 kurssi. Numeroarvostelu.

KOULUKOHTAINEN SOVELTAVA KURSSI

PS7 Yo-kokeeseen valmentava kurssi

Kurssilla kerrataan psykologian kurssien keskeisiä sisältöjä ja harjoitellaan erityyppisiä tehtäviä psykologian reaalikokeeseen valmentautuen. Kurssin laajuus 0,5 kurssia ja se arvioidaan suoritusmerkinnällä.

MUSIIKKI

Musiikin kurssit yleislinjalla

Pakolliset kurssit suoritetaan ensin. Syventävien kurssien suoritusjärjestys on vapaa. Mahdollisuudesta suorittaa kurssi itsenäisesti mainitaan erikseen.

PAKOLLISET KURSSIT

MU1 Musiikki ja minä

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija löytää omat tapansa toimia musiikin alueella. Osallistumalla musiikilliseen toimintaan hän saa kokemuksia musisoinnista, syventää omaa osaamistaan ja pohtii asemaansa musiikin kuuntelijana, tulkitsijana, tekijänä ja kulttuuripalvelujen käyttäjänä. Omakohtaisen musiikkisuhteen kautta opiskelija ymmärtää musiikin merkityksiä elämässä ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Kurssilla tutustutaan opiskelijoiden omaan ja muuhun paikalliseen musiikkitoimintaan.

Opiskelija kehittää äänenkäyttöään ja soittotaitoaan musiikillisen ajattelun ja ilmaisun välineenä. Kurssilla syvennetään musiikin ja musiikkikäsitteiden tuntemusta käytännön musisoinnin avulla. Opiskelija oppii tarkkailemaan ääniympäristöään ja perehtyy kuulonhuoltoon.

MU2 Moniääninen Suomi

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan suomalaista musiikkia ja vahvistaa omaa kulttuurista identiteettiään. Opiskelija tutkii erilaisia Suomessa esiintyviä musiikkikulttuureja ja niiden sisäisiä osakulttuureja sekä oppii ymmärtämään niiden taustatekijöitä, kehitystä ja olennaisia piirteitä. Kurssin toteuttamisessa otetaan myös huomioon, että suomalaiset musiikkikulttuurit ovat osa eurooppalaista ja globaalia musiikkimaailmaa.

Opiskelussa käytetään monipuolisia työtapoja, erityisesti musisoimista ja kuuntelua. Musisoitaessa kiinnitetään huomiota oman taiteellisen ilmaisun sekä kuuntelu- ja vuorovaikutustaitojen kehittämiseen. Musiikkiohjelmistoon valitaan eri musiikinlajeja populaari- ja taidemusiikista perinnemusiikkiin.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

MU3 Ovet auki musiikille

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan itselleen uusia musiikinlajeja, musiikkityylejä ja -kulttuureja sekä ymmärtää musiikin kulttuurisidonnaisuutta. Hän tarkastelee eri musiikkikulttuurien käytäntöjen samankaltaisuutta tai erilaisuutta ja oppii ymmärtämään, miten jokainen kulttuuri määrittelee itse oman käsityksensä musiikista. Kurssilla tutustutaan syvällisesti joihinkin musiikinlajeihin tai musiikkikulttuureihin.

Opiskelija kehittää musisointitaitojaan sekä taitojaan hankkia ja käsitellä tietoa. Kurssin voi suorittaa myös projektina.

MU4 Musiikki viestii ja vaikuttaa

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tutustuu musiikin käyttöön ja vaikutusmahdollisuuksiin eri taidemuodoissa, monimediaisissa tieto- ja viestintäympäristöissä sekä yhteiskunnassa. Opiskelija tutkii musiikin yhteyttä tekstiin, kuvaan ja liikkeeseen ja perehtyy tarkemmin musiikin käyttötapoihin esimerkiksi elokuvassa, näyttämöllä, joukkoviestimissä tai verkkoympäristöissä muutaman rajatun näytteen avulla. Sisältöjen tarkastelussa painottuu pyrkimys kokonaisuuksien ymmärtämiseen. Musiikin vaikuttavuutta tutkitaan analysoimalla olemassa olevaa materiaalia tai tuottamalla sitä itse. Kurssin voi suorittaa myös taiteidenvälisenä tai monialaisena projektina.

VALTAKUNNALLINEN SOVELTAVA KURSSI

MULD6 Musiikin lukiodiplomikurssi

Opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa musiikin lukiodiplomi lukion aikana osoitetusta erityisharrastuneisuudesta ja -osaamisesta musiikissa. Hyväksytystä lukiodiplomista tulee erillinen liite lukion päästötodistukseen. Lukiodiplomin suorittamisen edellytyksenä on vähintään neljän lukion musiikin kurssin tekeminen.

Kurssin laajuus: 1 kurssi. Numeroarviointi.

TA1M Monitaiteellinen musiikkiprojekti (= Musiikkiprojekti MU5)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii suunnittelemaan ja toteuttamaan ryhmässä tai itsenäisesti musiikillisen kokonaisuuden, jossa hän käyttää aiemmin hankkimiaan tietoja ja taitoja. Kyseessä voi olla esimerkiksi pienimuotoinen konsertti, ohjelmaa koulun juhliin, äänite tai taiteidenvälinen projekti. Kurssin laajuus: 1 kurssi. Suoritusmerkintä.

Yhteisproduktio muiden oppiaineiden kanssa, toteutetaan joka kolmas vuosi.

KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

Musiikkiopiston perus- ja opistoasteen opinnot ja muut sisällöltään ja tavoitteiltaan musiikin lukio-opetusta tukevat kurssit voidaan yleislinjalla hyväksi lukea soveltaviksi kursseiksi (ks. musiikkilinjan opetussuunnitelma, luku 2.3). Kurssin laajuus: 1 kurssi. Suoritusmerkintä.

MU6 Kuoro-/Yhtyelaulu 1–3 (MU6.1–MU6.3)

Yhden lukuvuoden aikana suoritettavan kurssin ohjelmassa on monipuolista kuoro-/yhtyelauluohjelmistoa ja esiintymisiä. Opiskelija voi suorittaa kolme kuoro-/yhtyelaulukurssia osallistumalla lukion kuoroon kolmen lukuvuoden ajan. Kurssin laajuus: 1 kurssi. Suoritusmerkintä.

MU7 Festivaalin järjestäminen

Kurssin tavoitteena on perehdyttää kulttuuritapahtuman järjestämiseen teoriassa ja käytännössä sekä osoittaa kulttuurin tuotteistamisen merkitys uusia työpaikkoja luovana tekijänä. Kurssilla osallistutaan esim. Kuhmon Kamarimusiikin tai Ihminen ja Kosmos -tapahtuman järjestelytehtäviin. Kamarimusiikin kanssa yhteistyössä joka toinen vuosi järjestettävä kurssi. Kurssin laajuus: 1 kurssi. Suoritusmerkintä.

Musiikkilinja

OPIKELU MUSIIKKILINJALLA

Musiikkilinjan suorittaminen

Musiikkilinjalle voi hakea yhteishaussa jokainen lukiokelpoinen opiskelija. Lopullinen valinta tapahtuu peruskoulun päättötodistuksen ja muiden opintokelpoisuuteen vaikuttavien todistusten perusteella. Opiskelijalta voidaan tarvittaessa edellyttää osallistumista pääsykokeeseen.

Musiikkilinjan päättötodistuksen saaminen edellyttää vähintään 12 kurssin laajuista musiikin opinto-ohjelmaa.

Musiikkilinjan musiikin kurssit ja niiden suoritusajankohdat

MUSIIKKILINJAN MUSIIKIN KURSSIT	SUORITUSAJANKOHDAT		
	I VUOSI	II VUOSI	III VUOSI
<u>Pakolliset kurssit</u>			
1. Musiikki ja minä (ML1)	x		
2. Moniääninen Suomi (ML2)		x	
<u>Syventävät kurssit</u>			
3. Taidemusiikki tutuksi (ML3)		x	x
4. Musiikki viestii ja vaikuttaa (ML4)		x	x
5. Musiikkiprojekti (ML5) = (TA1M)	Suoritusajankohta vapaa		
6. Maailmanmusiikista jazziin (ML6)		x	x
<u>Syventävät kurssikokonaisuudet</u>			
7. Musiikinteoria ja säveltapailu 1–3 (ML7.1-ML7.9) x			
8. Solistiset opinnot (ML8.1-ML8.9)	x	x	x
9. Vapaa säestys ja improvisointi (ML9.1-ML9.3)	x	x	x
10. Musiikkiteknologia 1–2 (ML10.1-ML10.2)	x	x	x
11. Yhteismusisointikurssit (ML11.1-ML11.15)	Suoritusajankohta vapaa		
<u>Soveltavat kurssit</u>			
Monitaiteellinen musiikkiprojekti (TA1M)			
Musiikin lukiodiplomikurssi (MULD6)			
12. Sovittaminen ja säveltäminen (ML12)	Suoritusajankohta vapaa		
13. Festivaalin järjestäminen (ML13)	Suoritusajankohta vapaa		
14. Kansanmusiikin maailma (ML14)	Suoritusajankohta vapaa		

Musiikkilinjan 12 kurssin laajuisia musiikin valintoja ohjaavat seuraavat säännöt:

1. Opiskelijan on suoritettava molemmat valtakunnalliset pakolliset kurssit (ML1 ja ML2).
2. Opiskelijan on suoritettava seuraavat syventävät kurssit:
  - Taidemusiikki tutuksi (ML3),
  - Maailmanmusiikista jazziin (ML6),
  - yksi musiikin teoriaan ja säveltapailuun liittyvä kurssi (ML7.1),
  - Vapaa säestys ja improvisointi 1 (ML9.1),
  - Musiikkiteknologia 1 (ML10.1),

- kaksi syventävää yhteismusisointikurssia (Kuorolaulu 1=ML11.1 ja Bändisoitto 1 = ML11.4)

3. Jotta kursseja kertyy vaadittavat 12, opiskelijan on suoritettava jäljelle jäävistä syventävistä kursseista edellisten lisäksi vähintään kolme kurssia.

Opintosuoritusten korvaaminen ja hyväksilukeminen

Musiikkilinjan musiikin kurssisuorituksia voi korvata vain sisällöltään ja tavoitteiltaan vastaavilla opinnoilla.

Musiikkioppilaitoksen perusasteen opinnot voidaan hyväksilukea vain, jos kyseiset opinnot on suoritettu lukioaikana. Arviointina on suoritusmerkintä.

Musiikkioppilaitoksen opintoja hyväksiluetaan Kuhmon yhteislukiossa seuraavien vastaavuustaulukkojen mukaan:

Kurssikertymä eri musiikin perusasteen ja musiikkiopistoasteen aineissa

Teoria ja säveltapailu 2/3	1 kurssi
Teoria ja säveltapailu 3/3	2 kurssia
Musiikkitiedon peruskurssi	2 kurssia
Musiikkitieto I	2 kurssia
Teoria I	2 kurssia
Säveltapailu I	2 kurssia
Harmoniaoppi	2 kurssia
Yhteismusisointi	1 kurssi/lukiovuosi
Solistiset opinnot	1 kurssi/lukiovuosi

Kuhmon musiikkiopiston kesämusikkokoulutus ja kesämusikkotoiminta

Musiikkilinjan opiskelija voi suorittaa lukioaikanaan yhteismusisointikursseja (ML11.13-ML11.15) osallistumalla musiikkiopiston järjestämään Kuhmon kesämusikkokoulutukseen ja toimimalla Kuhmon kaupungin kesämusikkona. Kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä.

MUSIIKIN KURSSIT MUSIIKKILINJALLA

Valtakunnallinen syventävä kurssi Ovet auki musiikille (MU3) toteutuu musiikkilinjan kursseissa seuraavasti:

Ovet auki musiikille (MU3) = ML3 Taidemusiikki tutuksi ja ML6 Maailmanmusiikista jazziin.

Vapaa säestys ja improvisointi, musiikkiteknologia, yhteismusisointi, musiikinteoria ja säveltapailu ja solistiset opinnot ovat kurssikokonaisuuksia, joissa opiskelijan on mahdollista suorittaa useampikin kuin yksi kurssi.

Kurssien suoritusajankohdat on mainittu kohdassa Mahdollisuudesta suorittaa kurssi itsenäisesti mainitaan erikseen.

PAKOLLISET KURSSIT

ML1 Musiikki ja minä

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija löytää omat tapansa toimia musiikin alueella. Osallistumalla musiikilliseen toimintaan hän saa kokemuksia musisoinnista, syventää omaa osaamistaan ja pohtii asemaansa musiikin kuuntelijana, tulkitsijana, tekijänä ja kulttuuripalvelujen käyttäjänä. Omakohtaisen musiikkisuhteen kautta opiskelija ymmärtää musiikin merkityksiä elämässä ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Kurssilla tutustutaan opiskelijoiden omaan ja muuhun paikalliseen musiikkitoimintaan.

Opiskelija kehittää äänenkäyttöään ja soittotaitoaan musiikillisen ajattelun ja ilmaisun välineenä. Kurssilla syvennetään musiikin ja musiikkikäsitteiden tuntemusta käytännön musisoinnin avulla. Opiskelija oppii tarkkailemaan ääniympäristöään ja perehtyy kuulonhuoltoon.

ML2 Moniääninen Suomi

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan suomalaista musiikkia ja vahvistaa omaa kulttuurista identiteettiään. Opiskelija tutkii erilaisia Suomessa esiintyviä musiikkikulttuureja ja niiden sisäisiä osakulttuureja sekä oppii ymmärtämään niiden taustatekijöitä, kehitystä ja olennaisia piirteitä. Kurssin toteuttamisessa otetaan myös huomioon, että suomalaiset musiikkikulttuurit ovat osa eurooppalaista ja globaalia musiikkimaailmaa.

Opiskelussa käytetään monipuolisia työtapoja, erityisesti musisointia ja kuuntelua. Musisoitaessa kiinnitetään huomiota oman taiteellisen ilmaisun sekä kuuntelu- ja vuorovaikutustaitojen kehittämiseen. Musiikkiohjelmistoon valitaan eri musiikinlajeja populaari- ja taidemusiikista perinnemusiikkiin.

SYVENTÄVÄT KURSSIT

ML3 Taidemusiikki tutuksi

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan länsimaista taidemusiikkia ja vahvistaa omaa kulttuurista identiteettiään. Kurssilla syvennetään opiskelijoiden tietoja taidemusiikin historiasta ja näyttämömusiikin eri alueista. Jos opiskelijalla on nuoruusvuosina hankittu vankka yleinen musiikkitietopohja, voi kurssin suorittaa myös itsenäisesti tenttimällä. Numeroarvostelu.

ML4 Musiikki viestii ja vaikuttaa

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tutustuu musiikin käyttöön ja vaikutusmahdollisuuksiin eri taidemuodoissa ja mediassa. Opiskelija perehtyy musiikin osuuteen esimerkiksi elokuvassa, näyttämöllä, joukkoviestimissä ja Internetissä sekä tutkii musiikin yhteyttä tekstiin, kuvaan ja liikkeeseen. Sisältöjen tarkastelussa ja

työskentelytavoissa painottuu monipuolisuus. Musiikin vaikuttavuutta tutkitaan analysoimalla olemassa olevaa tai itse tuotettua materiaalia. Numeroarvostelu.

ML5 Musiikkiprojekti. Kurssi suoritetaan kurssikoodilla TA1M, ks. valtakunnalliset soveltavat kurssit.

ML6 Maailmanmusiikista jazziin

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan itselleen vieraita musiikinlajeja ja musiikkikulttuureja sekä ymmärtää musiikin kulttuurisidonnaisuutta. Hän tarkastelee eri musiikkikulttuurien käytäntöjen samankaltaisuutta tai erilaisuutta ja oppii ymmärtämään, miten jokainen kulttuuri määrittelee itse oman käsityksensä musiikista. Kurssilla luodaan yleiskatsaus jazzin kehitykseen ja tarkastellaan joitakin etnisiä musiikkikulttuureita ja niiden ilmentymiä maailmanmusiikissa. Tavoitteena on opiskelijoiden musiikillisen kokemuksiin laajentaminen kuunnellen, analysoiden ja musisoimalla. Numeroarvostelu.

ML7 Musiikinteoria ja säveltapailu (ML7.1–ML7.9)

Kurssien tavoitteena on oppia musiikin teoreettisia lainalaisuuksia ja säveltapailutaitoja, jotka tukevat kaikenlaista musisoimista, musiikin sovittamista ja säveltämistä. Musiikkilinjan opiskelijan on suoritettava vähintään yksi musiikinteorian ja säveltapailun kurssi.

Kuhmon yhteislukion järjestämällä Musiikinteorian ja säveltapailun kurssilla (ML7.1) opitaan sävellajit, intervallit, sointujen rakenne, sointukäännökset, reaalisointumerkintä ja nuottien aika-arvot. Lisäksi harjoitetaan rytmien ja melodian lukua ja kirjoitusta sekä kuunnellaan intervaleja ja sointuja. Työskentelyssä käytetään perinteisten menetelmien lisäksi eri soittimia ja käytännön esimerkkejä teoria-asioiden konkretisoimiseksi. Jos opiskelijalla on vankka musiikinteoria- ja säveltapailupohja, voi kurssin suorittaa myös itsenäisesti tenttimällä. Suoritusmerkintä.

Opiskelija voi hyväksilukea (ks. sivu 3) musiikkioppilaitoksen teoria- ja säveltapailuopintojaan lukion kursseiksi ja myös korvata niillä lukiokurssin ML7.1.

ML8 Solistiset opinnot (ML8.1–ML8.9)

Musiikkilinjan opiskelija voi halutessaan aloittaa solistisen aineen opiskelun Kuhmon musiikki-instituutissa ja hyväksilukea musiikkioppilaitoksen solistisia opintojaan lukion kursseiksi (ML8.1–ML8.9).

Tavoitteena on kehittää opiskelijan soitto- tai laulutaitoa ja yleistä muusikkoutta. Itsenäisen harjoittelun ja esiintymisten kanssa opintojen laajuus on 1 kurssi vuodessa. Suoritusmerkintä.

Opetusta annetaan seuraavissa solistisissa aineissa: piano, harmonikka, klassinen kitara, kantele, jousisoittimet, vaski- ja puupuhaltimet, lyömäsoittimet, laulu (klassinen yksinlaulu tai kansanlaulu), sähkökitara ja sähköbasso.

SYVENTÄVÄT KURSSIKOKONAISUUDET

ML9 Vapaa säestys ja improvisointi 1–3 (ML9.1–ML9.3)

Tavoitteena on korvakuulosoiton ja improvisoinnin harjoittaminen sekä tavanomaisten sointujen, sointukulkujen, komppien ja tyyllilajien vähittäinen hallitseminen – ts. sujuva, tyylinmukainen ja luova säestyssoitto. Opiskelija luo ja syventää omaa skemaattista synteesiään musiikista ja sen peruselementeistä. Kurssien haastavuus perustuu soittoteknisten vastusten voittamiselle, harmonian, rytmin ja soinnin käsittelyn rikastamiselle sekä oman improvisointi-ilmiasun kehittämiseksi. Sisältöjen valinnassa ja ryhmäjaossa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso ja henkilökohtaiset tavoitteet. Pääsoittiminä ovat piano tai kitara, mutta kursseilla perehdytään mm. basson, rumpusetin ja muiden lyömäsoittimien soittoon. Pienryhmäopetusta. Numeroarvostelu.

ML10 Musiikkiteknologia 1–2 (ML10.1–ML10.2)

Ensimmäisen kurssin (ML10.1) tavoitteena on oppia sujuvasti erilaisten piuhojen, vahvistimien, mikrofoniin ja mikserin käyttö lähinnä äänentoistotarkoituksessa ja saada perustietoa äänestä, sähköisestä äänen tuottamisesta ja muokkauksesta.

Kurssilla tutustutaan myös musiikin tekemisen mahdollisuuksiin tietokonetta apuna käyttäen. Perehdytään sekvensseriohjelmaan, audioeditoriin ja nuottikirjoitusohjelmaan. Suoritusmerkintä.

Toisella kurssilla (ML10.2) syvennytään studiotyöskentelyyn: äänittämiseen, miksaukseen ja masterointiin. Opetellaan erilaisia äänitystilanteissa käytettäviä mikitystapoja ja tehdään äänityskokeiluja. Kurssilla perehdytään myös äänitystyöskentelyyn tablettia käyttäen. Toteutetaan äänitysprojekti. Numeroarvostelu.

ML11 Yhteismusisointi (ML11.1–ML11.15)

Yhteismusisoinnin tavoitteena on kokea elämyksiä, harjoittaa omia musiikillisia kykyjään ja oppia äänenmuodostusta, esiintymistaitoja sekä sosiaalista kanssakäymistä. Musiikkilinjan opiskelijan on suoritettava vähintään kaksi yhteismusisointikurssia.

Kuhmon yhteislukion järjestämiä yhteismusisointikursseja ovat:
Kuoro-/Yhtyelaulu 1–3 (ML11.1–ML11.3), Bändisoitto 1–3 (ML11.4–ML11.6).

Opiskelija voi hyväksilukea musiikkioppilaitoksen yhteismusisointiopintojaan lukion yhteismusisointikursseiksi ja myös korvata niillä lukiokursseja. Näistä hyväksiluettavista tai korvaavista kursseista käytetään seuraavia koodeja:
Kamarimusiikki 1–3 (ML11.7–ML11.9), Orkesterisoitto 1–3 (ML11.10–ML11.12) ja Kesämuusikkokurssi (ML11.13–ML11.15).

Vain ohjattu yhteismusisointi hyväksytään kurssisuorituksiksi. Yhteismusisointiin osallistuminen tuottaa yhden kurssin vuodessa. Suoritusmerkintä.

VALTAKUNNALLISET SOVELTAVAT KURSSIT

TA1M Monitaiteellinen musiikkiprojekti

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii suunnittelemaan ja toteuttamaan ryhmässä tai itsenäisesti musiikillisen kokonaisuuden, jossa hän käyttää aiemmin hankkimiaan tietoja ja taitoja. Kyseessä voi olla esimerkiksi pienimuotoinen konsertti, ohjelmaa koulun juhliin, äänite tai taiteidenvälinen projekti. Suoritusmerkintä. Kurssi toteutetaan joka kolmas vuosi.

MULD6 Musiikin lukiodiplomikurssi

Opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa musiikin lukiodiplomi lukion aikana osoitetusta erityisharrastuneisuudesta ja tavallista vaativammasta osaamisesta musiikissa. Hyväksytystä lukiodiplomista tulee erillinen liite lukion päättötodistukseen. Lukiodiplomin suorittamisen edellytyksenä on vähintään neljän lukion musiikkikurssin laajuiset opinnot. Suoritusmerkintä.

KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

ML12 Sovittaminen ja säveltäminen

Kurssin tavoitteena on soveltaa musiikin teorian, säveltapailun ja soitinopin tietoja erilaisten laulu- ja soitinsovitusten tai omien kappaleiden luomiseen. Kurssille osallistuminen edellyttää suoritettua Musiikinteorian ja säveltapailun kurssia (ML7.1) tai vastaavia valmiuksia musiikin kirjoittamiseen. Suoritusmerkintä.

ML13 Festivaalin järjestäminen

Kurssin tavoitteena on perehdyttää kulttuuritapahtuman järjestämiseen teoriassa ja käytännössä sekä osoittaa kulttuurin tuotteistamisen merkitys uusia työpaikkoja luovana tekijänä. Kurssilla osallistutaan esim. Kuhmon kamarimusiikin tai Ihminen ja Kosmos -tapahtuman järjestelytehtäviin. Kamarimusiikin kanssa yhteistyössä järjestettävä kurssi. Suoritusmerkintä.

ML14 Kansanmusiikin maailma

Opiskelijat perehtyvät kansanmusiikin eri tyyleihin sekä soiton ja laulun lajeihin. Tavoitteena on valmistaa pienimuotoinen musiikkiproduktio, esim. konsertti tai osa konserttia. Kurssilla painopisteenä on omaehtoinen musisointi opiskelijoiden intressien mukaan. Kurssi toteutetaan yhteistyössä Runolaulu-Akatemian kanssa. Suoritusmerkintä.

KUVATAIDE

Kurssit 1 ja 2 suoritetaan ensin ja sen jälkeen suoritusjärjestys on vapaa.

PAKOLLISET KURSSIT

KU1 Kuvat ja kulttuurit

Tutkitaan kuvataiteen ja visuaalisen kulttuurin yhteyttä ajankohtaisiin ilmiöihin. Tarkastellaan kuvallisen viestinnän merkitystä yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmasta sekä taiteen ja median ajankohtaisia sisältöjä ja prosesseja. Käytetään kuvaviestinnän keinoja ja menetelmiä niin omassa kuvailmaisussa kuin myös ryhmän jäsenenä viestijän ja katsojan kannalta ajatellen.

KU2 Muotoillut ja rakennetut ympäristöt

Tarkastellaan rakennettuja ja luonnonympäristöjä kulttuurisen ja kestävän kehityksen kannalta sekä arkkitehtuurin, muotoilun ja tuotteistamisen sisältöjä, prosesseja ja toimintatapoja kuvallisen tuottamisen lähtökohtana, niiden yksilöllisiä, yhteisöllisiä ja yhteiskunnallisia merkityksiä visuaalisuutta ja muita vaikuttamisen ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen. Taide erilaisissa ympäristöissä, niiden suunnittelussa ja ajankohtaisissa yhteiskunnallisissa kysymyksissä.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

KU3 Osallisena mediassa

Tutkitaan median yhteyksiä ympäristöihin, omiin kuviin, taiteeseen ja kulttuuriperintöön liittyviä median yhteyksiä tieto- ja viestintäteknologian osaamista syventäen. Tarkastellaan mediakulttuureja, sisältöjä, ilmiöitä, suunnitteluprosesseja ja toimintatapoja kuvallisen viestinnän lähtökohtana. Visuaalisuuden merkitys mediaviestinnässä, -ympäristöissä, -esityksissä ja niiden tuottamisessa.

KU4 Taiteen monet maailmat

Tarkastellaan taiteen sisältöjen, ilmiöiden ja toimintojen yhteyksiä omiin kuviin sekä tuotettua kuvataidetta kulttuuriselta kannalta. Harjoitellaan materiaalien, tekniikoiden ja ilmaisun käyttöä itsenäisessä kuvallisessa työskentelyssä sekä kuvatuottamisen, tulkintatapojen ja menetelmien käyttöä arvioitaessa ympäristöön ja yhteiskuntaan liittyviä ilmiöitä. Taiteen merkitys rakennetuissa ja luonnon ympäristöissä, omissa kuvissa sekä vaikuttamisessa ja osallistumisessa.

VALTAKUNNALLISET SOVELTAVAT KURSSIT

KULD2 Kuvataiteen lukiodiplomikurssi

Sisältö on portfoliomuotoinen itsenäinen näyttö. Ennen kurssille osallistumista opiskelijalla täytyy olla suoritettuna vähintään neljä (4) lukion hyväksymää kuvataiteen kurssia. Kurssin laajuus: 1 kurssi. Suoritusmerkintä.

TA1K Monitaiteellinen musiikkiprojekti

Tehdään lavasteet, julisteet ja käsiohjelmat monitaiteelliseen musiikkiprojektiin. Toteutetaan joka kolmas vuosi.

KOULUKOHTAINEN SOVELTAVA KURSSI

KU5 Digikuvauksen työpaja

Opetellaan käyttämään digikameroita tavoitteellisten tuotosten ja tallenteiden aikaan saamiseksi. Tutustutaan kameroiden ominaisuuksiin, laadukkaiden ja merkityksellisten kuvien ottamiseen, kuvien käsittelyyn, tallentamiseen ja hyödyntämiseen.

Kurssin laajuus: 1 kurssi. Suoritusmerkintä.

LIIKUNTA

Kurssien suoritusjärjestys on vapaa. Pakollisten kurssien itsenäinen suorittaminen on mahdollista vain terveydellisistä syistä.

VALTAKUNNALLISET PAKOLLISET KURSSIT

LI1 Energiaa liikunnasta

Tavoitteena, että opiskelija ymmärtää fyysisen aktiivisuuden ja toimintakyvyn hyvinvoinnin perusedellytyksenä. Opiskelija harjaantuu liikuntataidoissaan sekä saa tietoja ja kokemuksia fyysisten ominaisuuksien harjoittamisesta monipuolisesti.

LI2 Aktiivinen elämäntapa

Tavoitteena kannustaa opiskelijaa liikunnallisen elämäntavan omaksumiseen sekä riittävän päivittäisen fyysisen aktiivisuuden saavuttamiseen. Keskeisiä sisältöjä ovat hengitys- ja verenkiertoelimistöä kuormittava liikunta, lihaskuntoharjoittelu ja kehonhuolto.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

LI3 Terveyttä liikkuen

Kurssilla syvennetään erityisesti fyysiseen toimintakykyyn liittyviä tietoja ja taitoja. Kurssin tavoitteena on oman säännöllisen liikunnan edistäminen sekä fyysisten ominaisuuksien seuraaminen ja kehittäminen henkilökohtaisen liikuntaohjelman avulla.

LI4 Yhdessä liikkuen

Kurssilla syvennetään erityisesti sosiaalisen toimintakyvyn osa-alueen taitoja ja tietoja. Kurssin tavoitteena on edistää opiskelijoiden sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Kurssin sisältönä on vanhojen päivän tanssit.

LI5 Hyvinvointia liikkuen

Kurssilla syvennetään erityisesti psyykkisen toimintakyvyn osa-alueen taitoja ja tietoja. Kurssin tavoitteena on tukea opiskelijan jaksamista ja lisätä opiskeluvireyttä rentouttavien ja elämyksellisten liikuntakokemusten kautta.

KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

LI6 Tanssin perusteet

Tanssin perusteissa tutustutaan länsimaisen taidetanssiperinteen yleisimpiin tekniikoihin ja ilmaisumuotoihin, kuten nykytanssiin, balettiin ja jazztanssiin. Katutanssi nostetaan myös näiden rinnalle uusimpana tanssi-ilmaisumuotona monine tyyliuuntineen. Perinteiseen suomalaiseen kansantanssin ominaisluonteeseen tutustutaan vertailmalla kotimaisia ja ulkomaisia kansantanssia ja niiden luonteenpiirteitä. Kilpatanssista käydään läpi

perusmuodot ja -askeleet. Mahdollisuuksien mukaan valmistetaan esitys tunneilla opitusta. Kurssin laajuus: 1,0 kurssia. Suoritusmerkintä.

LI7 Tanssi näyttämöllä (LI7v)

Suunnitellaan tanssikoreografia ja työstetään se esityskuntoon oppilaslähtöisesti. Tavoitteena on perehtyä luovaan prosessiin, idean syntymiseen, sen kehittämiseen ja lopulta toteuttamiseen tanssituotoksen muodossa.

Kurssin laajuus: 1,0 kurssia. Suoritusmerkintä.

LI9 Retkeilykurssi

Kurssi jakautuu syys- ja talviosaan. Syksyllä vaelletaan jalan tai maastopyörällä, talvella hiihtäen. Kurssi voidaan toteuttaa myös yhtenä kokonaisuutena. Kurssiin sisältyy loppuraportin laatiminen.

Kurssin laajuus: 1 kurssi. Suoritusmerkintä.

VALTAKUNNALLISET SOVELTAVAT KURSSIT

TA1L Monitaiteellinen musiikkiprojekti (= Tanssiprojekti, entinen LI9)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii suunnittelemaan ja toteuttamaan ryhmässä tai itsenäisesti tanssillisen kokonaisuuden, jossa hän käyttää aiemmin hankkimiaan tietoja ja taitoja. Kyseessä voi olla esimerkiksi pienimuotoinen tanssiesitys, ohjelmaa koulun juhliin tai taiteidenvälinen projekti. Kurssin laajuus: 1 kurssi. Suoritusmerkintä.

Yhteisproduktio muiden oppiaineiden kanssa, toteutetaan joka kolmas vuosi. Suoritusmerkintä.

LILD4 Liikunnan lukiodiplomi

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan liikunnassa. Liikunnan lukiodiplomin tavoitteena on, että opiskelija pohtii monipuolisesti liikunnan merkitystä elämässään samalla kehittäen fyysistä toimintakykyään, liikunnallista erityisosaamistaan, harrastuneisuuttaan ja yhteistyökykyjään. Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat liikunnan osioiden lisäksi liikunnallisen tutkielman sekä portfolion tekeminen. Liikunnan lukiodiplomi muodostuu liikuntakykyisyyden, liikuntatietojen, erityisosaamisen, harrastuneisuuden ja yhteistyötaitojen sekä portfolion muodossa tehtävän itsearviointin muodostamasta kokonaisuudesta. Numeroarviointi.

TALD7 Tanssin lukiodiplomi (entinen LI8)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan tanssissa. Kurssin keskeisenä sisältönä on opiskelijan valitsema tanssillinen tehtävä, sen valmistelu sekä kirjallinen työ. Tehtävän voi suorittaa joko tanssijana tai koreografina. Lukiodiplomi on tanssillisen tehtävän ja tutkielman muodostama kokonaisuus. Numeroarviointi.

TERVEYSTIETO

Kurssit suoritetaan pääsääntöisesti numerojärjestyksessä.

PAKOLLINEN KURSSI

TE1 Terveyden perusteet

Kurssilla syvennetään perusopetuksen aikana opittua terveysosaamista ja ymmärrystä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä. Lisäksi opitaan tunnistamaan ja arvioimaan terveyden edellytysten toteutumista omassa elämässä, lähiyhteisössä ja ympäristöissä sekä yhteiskunnallisessa päätöksen teossa. Keskeistä on myös itsehoitotaitojen ja arjen terveyden ongelmien kehittäminen ja mielenterveyden suojaaminen.

VALTAKUNNALLISET SYVENTÄVÄT KURSSIT

TE2 Ihminen, ympäristö ja terveys

Kurssilla tarkastellaan terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta voimavarana ja perehdytään sosiaaliseen kestävyteen osana kestävä tulevaisuuden tavoitteita. Keskeistä on myös tarkastella perimän ja ympäristön yhteyksiä ja vaikutuksia terveyteen ja toimintakykyyn.

TE3 Terveyttä tutkimassa

Kurssilla luodaan kokonaiskuva terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn historiallisista kehityslinjoista ja tulevaisuuden haasteista. Kurssilla vahvistetaan opiskelijan valmiuksia hankkia ja arvioida terveyteen liittyvää tutkimus- ja arkitietoa ja soveltaa terveydenosaamistaan aktiivisena kansalaisena.

KOULUKOHTAINEN SOVELTAVA KURSSI

TE4 Terveystiedon kertauskurssi

Yo-kokeeseen valmentava kurssi. Kurssin laajuus: 0,5 kurssia. Suoritusmerkintä.

OPINTO-OHJAUS

PAKOLLISET KURSSIT

OP1 Minä opiskelijana

Tutustutaan lukio-opintojen käytänteisiin, opintojen rakenteeseen sekä ylioppilastutkintoon. Harjaannutaan lukiossa vaadittaviin opiskelutaitoihin sekä omien vahvuuksien ja kiinnostusten kohteiden kartoittamiseen liittyvissä keskeisissä tiedoissa ja taidoissa. Pohditaan elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen liittyviä kysymyksiä.

OP2 Jatko-opinnot ja työelämä

Kehitetään edelleen itsetuntemusta sekä elämänsuunnittelu- ja elämänhallintataitoja. Perehdytään jatkokoulutuksen ja työelämän kannalta sellaisiin keskeisiin teemoihin, jotka auttavat ura- ja elämänsuunnittelutaidoissa sekä antavat valmiudet jatko-opintoihin ja työelämään siirtymiselle. Tutustutaan toisen ja korkea-asteen erilaisiin koulutusvaihtoehtoihin sekä muuhun koulutustarjontaan. Lisätään työelämätaitoja sekä syvennetään työelämäntuntemusta.

KOULUKOHTAINEN SOVELTAVA KURSSI

OP3 Lukioon perehdyttäminen

Kurssilla opiskellaan lukion toimintakäytänteitä, opiskelutekniikkaa ja tietotekniikan hyödyntämistä omien opintojen suunnittelussa ja ainevalinnoissa. Kurssin laajuus: 0,5 kurssia. Suoritusmerkintä.

TEEMAOPINNOT

TO1

Kurssin tavoitteena on tutustua ihmiseen arkielämästä nousevien tilanteiden kautta. Aiheita käsitellään esimerkiksi biologian, terveystiedon ja (evoluutio)psykologian näkökulmasta. Kurssilla suunnitellaan ja toteutetaan yksin tai yhteistyössä teemaan liittyvä toiminnallinen projekti, joka dokumentoidaan. Opiskelija saa tilaisuuden syventää tietojaan oppiainerajat ylittäen. Samalla hän kehittää osaamistaan tieto- ja viestintäteknologiassa. Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

TO2

TO2-kurssilla perehdytään markkinointiin ja mainontaan sekä tehdään erilaisia markkinointiin liittyviä harjoituksia (esimerkiksi perinteinen mainosjuliste, mainosgrafiikkaa, diaesityksiä, videoitu mainos). Teemat voivat liittyä yhteiskunnalliseen mainontaan (esimerkiksi vaalimainontaan), paikalliseen mainontaan tai laajempaan kontekstiin. Tavoitteena on yhdistää yhteiskuntatieteitä ja viestintää. Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

TO3

TO3-kurssilla tutustutaan työelämään tai järjestötoimintaan tai hankitaan muita tärkeitä elämässä tarvittavia taitoja, kuten ajokortti. Kurssi toteutetaan yhteistyössä kuhmolaisten yritysten, vapaaehtoisjärjestöjen ja muiden organisaatioiden kanssa. Voit siis saada lukion kurssin esimerkiksi työskentelemällä lukio-opintojesi aikana yrityksessä tai vapaaehtoisjärjestössä, osallistumalla NY-toimintaan tai suorittamalla autokoulun.

Joka 2. tai 3. vuosi toteutettavat kurssit

Kurssi	lv 18 - 19	lv 19 - 20	lv 20 - 21	lv 21 - 22
RAB31-RAB35		19 - 20		21 - 22
RAB36-RAB39	18 - 19		20 - 21	
SAB31-SAB35	18 - 19		20 - 21	
SAB36-SAB39		19 - 20		21 - 22
FY9 (0,5 k)		19 - 20		21 - 22
KE2-KE3	18 - 19		20 - 21	
KE4-KE7 (KE6 = 0,5 k ja KE7 = 0,5 k)		19 - 20		21 - 22
UE7	18 - 19			21 - 22
UO1			20 - 21	
UO2	18 - 19			21 - 22
ET1	18 - 19			21 - 22
ET2			20 - 21	
FI3-FI4	18 - 19		20 - 21	
KU3	18 - 19		20 - 21	
KU4		19 - 20		21 - 22
KU5	18 - 19			21 - 22
TA1K	18 - 19			21 - 22
MU3		19 - 20		21 - 22
MU4		19 - 20		21 - 22
MU7	18 - 19		20 - 21	
ML3	18 - 19		20 - 21	
ML4		19 - 20		21 - 22
ML12		19 - 20		21 - 22
ML13	18 - 19		20 - 21	
TA1M	18 - 19			21 - 22
LI5	18 - 19		20 - 21	
LI6		19 - 20		
LI7			20 - 21	
LI9	18 - 19			21 - 22
TA1L	18 - 19			21 - 22
TO1	18 - 19		20 - 21	
TO2		19 - 20		21 - 22

Kuhmon yhteislukio VALINTAKORTTI 2018-2019		Sukunimi			Etinimet			Lukion			
Täytä lyijykynällä!		Kodin osoite			Kotipuhelin			aloitusvuosi	v = vuosi		
Ympyröi valitsemasi kurssit!		Kotikunta			Matkapuhelin				ke = kevät		
Laske valinnat yhteen!		Kouluasunnon osoite			Sähköpostiosoite				sy = syksy		
					Uskontokunta			Henkilötunnus			
	1. vuoden opiskelija		2. vuoden opiskelija			3. vuoden opiskelija			Kirjoitus-		
OPPIAINE	Uusi OPS	pa	sy/so	Uusi OPS	pa	sy/so	Vanha OPS	pa	sy/so	Kurssit yht.	
Äidinkieli ÄI	1 2 3			4 5 6 7			7 8 9 10				3. v. ke
Ruotsi RUB1	1 2 3 9			4 5 6 8			7 10				3. v. sy
Englanti ENA1	1 2 3			4 5 6			7 8 9 10				3. v. ke
Ranska lyhyt RAB3				6 7 8 9			6 7 8 9				2./3. v. ke
Saksa lyhyt SAB3	1 2 3 4 5			1 2 3 4 5			1 2 3 4 5				2./3. v. ke
Venäjä lyhyt VEB3	1 2 3			4 5 6			8 9				3. v. ke
Matem. pitkä MAA	1 2 3 4 5 16			6 7 8 10 11 14			9 12 13 15				3. v. ke
Matem. lyhyt MAB	1 2 3 10(½)			4 5 6			7 8 9				3. v. ke
Biologia BI	1			2 3 4			5 6(1/2)				3. v. ke
Maantiede GE	1			2 3 4			5(½)				3. v. sy
Fysiikka FY	1 2			3 4 5			6 7 8				3. v. ke
Kemia KE	1 2 3			1 2 3			1 2 3				2./3. v. ke
Uskonto UE	1 2 7			3 4 5 6 7 8(½)			3 4 5 6 7 8(½)				2./3. v. ke
Uskonto UO	2			2			2				2./3. v. ke
Elämäntutkimus ET	1			1			1				2./3. v. ke
Filosofia FI	1			2 3 4 5(½)			3 4 5(½)				2./3. v. ke
Historia HI	1 2			3 4 5			6 7				3. v. sy
Yhteiskuntaoppi YH	1			2 3			4 5(½)				3. v. ke
Psykologia PS	1 2			3 4			5 6 7(½)				3. v. ke
Musiikki MU	1 6 7 TA1M			2/2 6 7 TA1M			6 7 TA1M				
Musiikkilinja ML	6 kurssia			4-9 kurssia			2-10 kurssia				
Kuvataide KU	1 3 5 TA1K			2/2 3 5 TA1K			3 5 TA1K				
Liikunta LI	1 3 4 5 9 TA1L			2 3 4 5 9 TA1L			3 4 5 9 TA1L				
Terveystieto TE	1			2 3 4(½)			3 4(½)				2./3. v. ke
Opintojen ohjaus OP	1 3(½)			2							
Teemaopinnot	1			1			1				
	Yht.			Yht.			Yht.				
	1. vuosi yht. -->			2. vuosi yht. -->			3. vuosi yht. -->			yht.	
Lukiotutkintoon sisältyvien kurssien määrä vähintään 75	Päiväys:			Opiskelijan allekirjoitus			Huoltajan allekirjoitus				
Musiikkilinnan 1. vuoden kurssit: ML1, ML7.1, ML9.1, ML10.1, ML11.1, ML11.4, ML13 ja TA1M											
Musiikkilinnan 2. vuoden kurssit: ML2, ML3, ML6, ML9.2, ML10.2, ML11.2, ML11.5, ML13 ja TA1M											
Musiikkilinnan 3. vuoden kurssit: ML3, ML6, ML9.3, ML10.2, ML11.3, ML11.6, ML13 ja TA1M											

Valintakortin värien selitys				
valtakunnallinen pakollinen kurssi (kurssi arvioidaan numeroin)				
valtakunnallinen syventävä kurssi (kurssi arvioidaan numeroin)				
koulukohtainen syventävä kurssi (kurssi arvioidaan numeroin)				
soveltava kurssi (kurssista suorituserkintä)				
Ylioppilaskokeiden tehtävät perustuvat valtakunnallisiin pakollisiin ja syventäviin kursseihin.				
YO-KIRJOITUSSUUNNITELMA				
Tutkintoon kuuluu vähintään neljä koetta:				
Äidinkieli/suomi toisena kielenä on kaikille pakollinen				
- opiskelijan on valittava kolme muuta tutkintonsa pakollista koetta seuraavien neljän kokeen joukosta; vähintään yhdessä pitkä oppimäärä (ei koske reaalia):				
· toisen kotimaisen kielen koe (= ruotsi)				
· yksi vieraan kielen koe				
· matematiikan koe				
· reaaliaineissa järjestettävä koe				
Pakollisiin kokeisiin on osallistuttava kolmen peräkkäisen kirjoituskerran aikana. Ylioppilaskirjoitukset katsotaan aloitetuiksi, kun kokelas osallistuu ensimmäisen kerran kokeeseen, olipa kyseessä pakollinen tai ylimääräinen koe.				
Kirjoitussuunnitelma				
Pakolliset kokeet (luettele):		Ylimääräiset aineet (luettele)		
1		1		
2		2		
3		3		
4		4		
Kirjoitussuunnitelma (merkitse sekä pakolliset että ylimääräiset aineet)				
2. v. kevät	3. v. syksy	3. v. kevät	4. v. syksy	4.v. kevät
Reaaliaineissa samana päivänä ovat seuraavat aineet (ei voi kirjoittaa esim. psykologiaa ja filosofiaa samalla kirjoituskerralla):				
1. ps, fi, hi, fy, bi				
2. ue, yh, ke, ge, te				